

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

SOULAD POTŘEB TRHU PRÁCE A VZDĚLÁVÁNÍ NA ÚROVNI ZÁKLADNÍCH ŠKOL – PLZEŇSKÝ KRAJ

ZADAVATEL	Svaz průmyslu a dopravy České republiky
PROJEKT	Propojování národního, odvětvového a regionálního sociálního dialogu v ČR reg. č. CZ.03.1.52/0.0/0.0/15_002/0000026
ZPRACOVATEL	Univerzita Jana Evangelisty Purkyně, Fakulta sociálně ekonomická, odpovědný zpracovatel: doc. RNDr. Jaroslav Koutský, Ph.D.
DATUM	30. 6. 2018

Obsah

1	ÚVOD	3
2	PRŮZKUM	5
3	ZÁKLADNÍ ŠKOLY	7
3.1	CHARAKTERISTIKA RESPONDENTŮ PRŮZKUMU	7
3.2	PŘÍSTUPY ZÁKLADNÍCH ŠKOL K PŘÍPRAVĚ ŽÁKŮ NA BUDOUCÍ POVOLÁNÍ.....	8
3.3	ŠVP A JEHO ROLE PŘI VYTVÁŘENÍ SOULADU TRHU PRÁCE.....	11
3.4	VYBRANÉ VZDĚLÁVACÍ OBLASTI A TÉMATA VÝUKY SPOJENÁ S TRHEM PRÁCE	14
3.5	SPOLUPRÁCE VZDĚLÁVACÍCH INSTITUCÍ S EXTERNÍMI SUBJEKTY	16
4	ZAMĚSTNAVATELÉ	19
4.1	CHARAKTERISTIKA RESPONDENTŮ	19
4.2	POŽADAVKY ZAMĚSTNAVATELŮ NA ABSOLVENTY V SOUČASNÉM PROSTŘEDÍ TRHU PRÁCE	20
4.3	PŘÍSTUPY ZAMĚSTNAVATELŮ K ROZVOJI PRACOVNÍKŮ A K REKVALIFIKACÍM	22
4.4	SPOLUPRÁCE PODNIKŮ SE VZDĚLÁVACÍMI INSTITUCEMI.....	23
5	SHRNUTÍ A DOPORUČENÍ S DŮRAZEM NA SPOLUPRÁCI ŠKOL (ZVLÁŠTĚ ZÁKLADNÍCH) A ZAMĚSTNAVATELŮ	28
5.1	POHLED RESPONDENTŮ NA SOUČASNÝ TRH PRÁCE	28
5.2	SPOLUPRÁCE VE FORMÁTU ZŘIZOVATELÉ – ZÁKLADNÍ ŠKOLY – FIRMY.....	28
5.3.1	<i>Doporučení v oblasti koordinace souladu potřeb trhu práce a vzdělávání především na úrovni ZŠ</i>	29
5.3.2	<i>Doporučení v oblasti polytechnického a přírodovědeckého vzdělání</i>	30
6	VYUŽITÉ ZDROJE	31
7	SEZNAM GRAFŮ	32
8	SEZNAM TABULEK	33

1 ÚVOD

Současný a budoucí rozvoj regionů úzce souvisí mimo jiné se zajištěním souladu trhu práce, tedy poptávky potenciálních zaměstnavatelů, s nabídkou, tj. profilem uchazečů o zaměstnání. Pakliže uchazeči mají nedostatečnou kvalifikaci, nebo jsou naopak tzv. „překvalifikovaní“ (Groot, van den Brink, 2000; Chevalier, Lindley, 2009), pak je trh práce nemůže efektivně využít. Zaměstnavatelé se potýkají s jejich chybějícími, nedostatečně rozvinutými či naopak přebytečnými dovednostmi a vhodně kvalifikovaného pracovníka hledají mimo region.

Z nedostatečně kvalifikovaných osob se rekrutují nezaměstnaní a nové zaměstnání hledají obtížně, a to nehledě na nejvyšší formálně dosažené vzdělání. I uchazeči o zaměstnání z řad osob s vyšším dosaženým vzděláním často nesplňují požadavky potenciálních zaměstnavatelů z hlediska jimi nabízených znalostí a kompetencí. Na druhou stranu obory, které nabízí dobré uplatnění pro své absolventy, musejí často přistupovat k využití specifických popularizačních nástrojů, aby ke studiu přilákaly dostatečný počet zájemců (Konečný a kol., 2016). Jak uvádí kolektiv autorů (Národní vzdělávací fond, 2010), sladování nabídky vzdělávání s potřebami trhu práce je v ČR oblast, které se začíná věnovat větší pozornost až v posledních letech. Podporovat harmonizaci kompetencí absolventů vzdělávacích institucí s požadavky trhu práce je nejen v zájmu zadavatele – Svazu průmyslu a dopravy ČR, v zájmu dalších partnerů – např. agentury CzechInvest, ale i v zájmu rozvoje České republiky jako celku, potažmo v zájmu rozvoje konkrétního regionu.

Jedním z úkolů vzdělávacích institucí by v dnešní době mělo být reflektování potřeb trhu práce. Školy by měly promítat do svých učebních postupů a přístupů požadavky potenciálních zaměstnavatelů a v žácích a studentech rozvíjet „správné“ dovednosti a kompetence. K naplnění tohoto úkolu je ovšem nutná úzká spolupráce právě mezi vzdělávacími institucemi a firmami hledajícími budoucí zaměstnance.

Předkládaná analýza vychází z principu, že o základu budoucího profesního zaměření se žáci rozhodují již na základní škole. Zda firmy spolupracují se školami na této i dalších úrovních a poskytují školám relevantní informace o měnících se požadavcích trhu práce na odbornost, zaměření a kompetence budoucích uchazečů o zaměstnání a zda jsou školy následně schopny přispět k uspokojení lokálního trhu práce, je otázkou pro obě strany, a proto byl proveden, jak mezi základními školami, tak mezi zaměstnavateli, průzkum zkoumající:

- Rozsah a formu preferované spolupráce mezi vzdělávacími institucemi (s důrazem na základní školy) a zaměstnavateli.
- Zapojení firem do přípravy a tvorby školních vzdělávacích programů (ŠVP) a celkový přístup škol k jejich tvorbě.
- Názory zaměstnavatelů na současnou nabídku trhu práce a reflexe témat spojených s trhem práce do výuky na školách.
- Evaluace úspěšnosti studia vzhledem k uplatnění/neuplatnění na trhu práce
- Činnost výchovného poradce a jeho role při harmonizaci požadavků trhu práce a profilu žáků/studentů, respektive absolventů

Analýza detailně zpracovává vybrané aspekty souladu trhu práce a vzdělávání na úrovni škol, zvláště základních. Konkrétně mimo jiné zachycuje přístup základních škol k přípravě žáků ve vztahu k jejich budoucímu profesnímu uplatnění v rámci vzdělávacího procesu. Z hlediska firem zpráva hodnotí pohled zaměstnavatelů (coby poptávajících budoucí zaměstnance z řad absolventů) na současný trh práce (s důrazem na nabídku) a ukazuje přístupy firem v případě, že na trhu práce nenachází dostatečně kompetentní a odborně zaměřeni uchazeči o zaměstnání (s důrazem na absolventy). Výsledkem je i analýza vzájemné spolupráce mezi vzdělávacími institucemi a zaměstnavateli, a to jak spolupráce uskutečňované, tak spolupráce preferované.

Cílem zadavatele i partnerů je přinést relevantní informace, které povedou k nalezení mechanismu pro uvedení nabídky a poptávky na českém trhu práce do souladu. Získaná data se mohou stát podkladem pro tzv. místní akční plány rozvoje vzdělávání a promítnout tak současné i budoucí potřeby potenciálních zaměstnavatelů do vzdělávacích programů škol na všech úrovních, zvláště pak ve školách základních.

2 PRŮZKUM

Výzkum byl proveden metodou dotazování formou elektronického záznamníkového archu vytvořeného a následně sdíleného na internetové platformě Survio. Třebaže tato forma dotazování má vůči dotazování osobnímu několik nevýhod, z hlediska efektivity distribuce a finanční nenáročnosti byla zvolena právě elektronická forma interview. Jak vzdělávací instituce, tak firmy nebyly zvolenou formou interview nijak negativně ovlivněny, jelikož obě skupiny respondentů deklarovaly již v přípravné fázi výzkumu dostupné internetové připojení a adekvátní dovednosti nutné pro práci s internetovým rozhraním.

Respondenty výzkumu byli ředitelé základních škol a vybraní představitelé zaměstnavatelů/firem. Zatímco v případě průzkumu u ZŠ bylo ambicí provést reprezentativní šetření, u zaměstnavatelů, vzhledem k jejich velkému počtu, tento cíl stanoven nebyl. Oslovení potenciálních respondentů z řad zaměstnavatelů bylo provedeno skrze kontakty z databáze firem zadavatele výzkumu, Svazu průmyslu a dopravy ČR ve spolupráci s agenturou CzechInvest. Ředitelé základních škol byli taktéž osloveni ve spolupráci se zadavatelem výzkumu, dále skrze agenturu CzechInvest, Svaz měst a obcí ČR a krajskou síť místních akčních skupin, kdy právě místní akční skupiny jsou v současnosti velmi aktivní v oblasti nastavení podpory vzdělávání na lokální úrovni v rámci tzv. místního akčního plánu/plánování, tudíž jejich zapojení do výzkumu bylo velmi hodnotné.

V rámci dotazování byly nejčastěji využity uzavřené výčtové či výběrové otázky, případně jejich polo-uzavřená modifikace (respondenti mohli v rámci možnosti „jiné“ specifikovat odpověď, která nebyla ve výčtu či výběru definována (forma otevřené otázky/odpovědi v rámci uzavřené otázky). Součástí souboru otázek byly otázky filtrační, které následně zúžily okruh odpovídajících, filtrovaly respondenty podle předem zadaných kritérií.

Přestože se jedná o vzájemně související témata, byly připraveny dva záznamové archy s modifikovanými otázkami dle skupiny respondentů, tj. samostatný záznamový arch pro základní školy a samostatný záznamový arch pro zaměstnavatele. Vyhodnocení bylo provedeno jednotlivě a ve shrnující kapitole byly stěžejní poznatky z obou šetření provázány. Získané výsledky jsou prezentovány anonymně v agregované podobě na základě prvního a druhého třídění (dle vybraných identifikačních znaků). Určování těsnosti vztahů odpovědí nebylo vzhledem k cílům průzkumu provedeno.

V rámci dotazování základních škol byly sledovány tyto identifikační znaky:

- Místo působení instituce: správní obvod obce s rozšířenou působností, velikost obce dle počtu obyvatel.
- Typ školy dle počtu tříd.
- Zřizovatel školy.

V případě dotazovaných zaměstnavatelů byly vybrány následující identifikační znaky:

- Místo působení podniku: velikost obce dle počtu obyvatel.
- Velikostní kategorie podniku dle počtu zaměstnanců.

- Odvětví, ve kterém daný podnik/respondent působí.

Otázky pro analýzu byly vytvořeny za účelem pokrytí relevantních témat a lze je rozdělit do následujících oblastí:

- Zaměstnavatelů (celkem 22 otázek):
 - o Odborná příprava či rekvalifikace nových zaměstnanců.
 - o Situace na trhu práce z hlediska naplnění požadavků firem na absolventy.
 - o Spolupráce se vzdělávacími institucemi.
- Základní školy (celkem 41 otázek):
 - o Školní vzdělávací program.
 - o Témata a zázemí výuky.
 - o Spolupráce se zřizovateli a dalšími partnery.
 - o Přístupy ZŠ k přípravě žáků na profesní uplatnění (informace o trhu práce, evaluace, výchovný poradce).

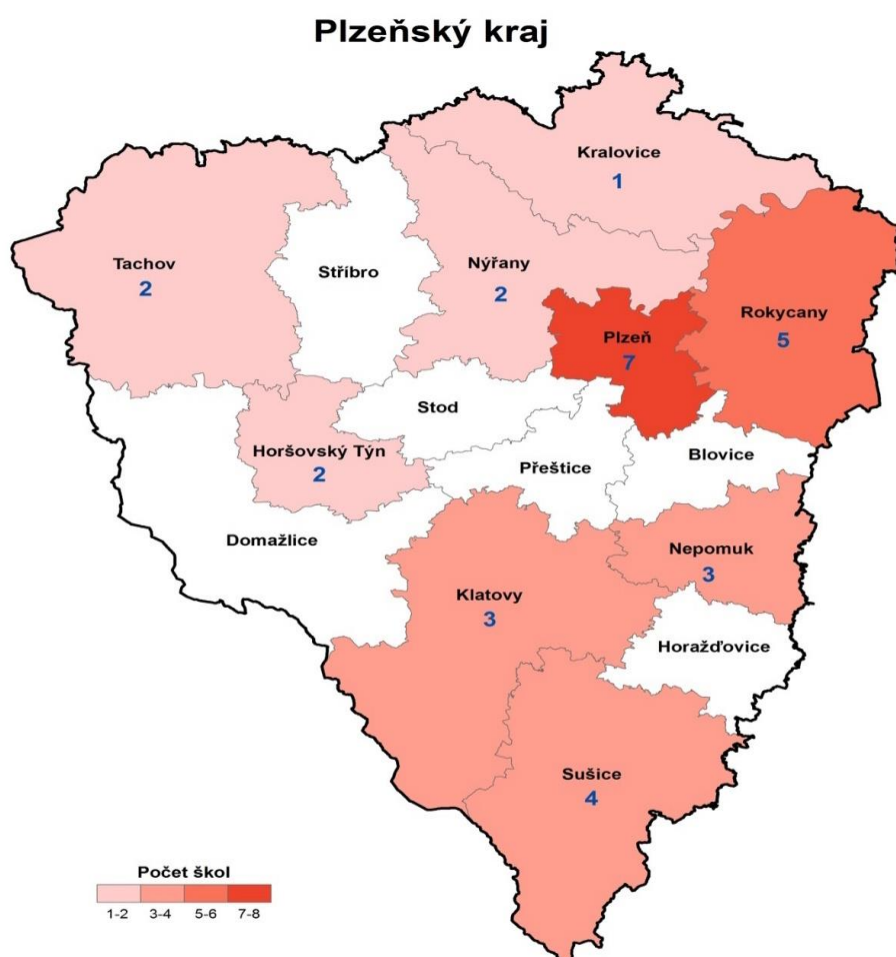
Průzkum (připravené dotazníkové archy) prošel pilotáží a finální sběr dat byl spuštěn v polovině prosince 2017. Sběr odpovědí trval jeden měsíc.

3 ZÁKLADNÍ ŠKOLY

3.1 Charakteristika respondentů průzkumu

V rámci Plzeňského kraje se do průzkumu zapojili představitelé škol rovnoměrně z více částí celého regionu. Nejvíce škol se zapojilo z SO ORP Plzeň (správní obvod obce s rozšířenou působností), což koresponduje s populační a významovou pozicí centra kraje. Druhý největší počet škol byl z SO ORP Rokycany, naopak z některých SO ORP v rámci kraje se nepodařilo získat žádné reakce základních škol (blíže viz Obrázek 1). Zřizovatelem všech respondentů z řad základních škol Plzeňského kraje byly obce, ve kterých se školy nacházely. Průzkumu se zúčastnilo 38 základních škol, 3 školy nevyplnily věcné (obsahové) otázky kompletně a proto v dalším textu pracujeme se souborem 35 základních škol. Pokud škola vyplnila věcné (obsahové) otázky, ale opomněla vyplnit některé identifikační otázky (např. níže příslušnost k SO ORP), tak je u zpracování dotyčné otázky vyznačen jiný počet respondentů.

Obrázek 1: Zapojení škol do průzkumu dle SO ORP v rámci Plzeňského kraje

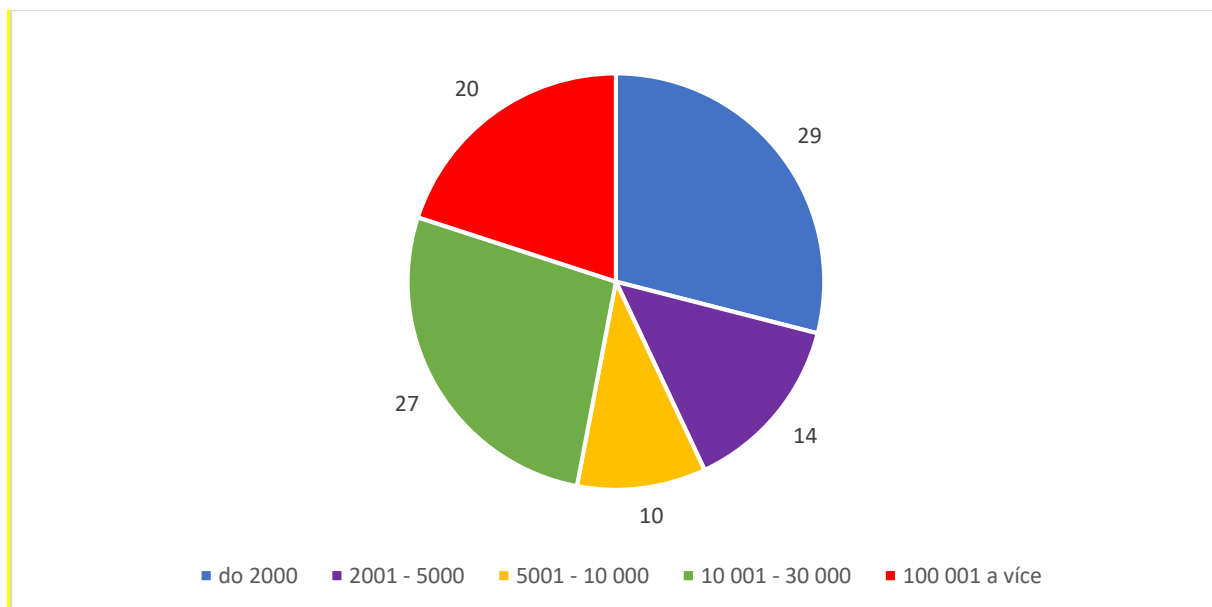

Pozn.: Někteří představitelé neuvedli v dotazníkovém šetření příslušnost k SO ORP (N=29)

Struktura velikostí obcí analyzovaného Plzeňského kraje se promítla i do šetření. V Plzeňském kraji byly nejvíce zastoupeny základní školy z obcí, které měly do 2 tisíc obyvatel. Tyto školy tvořily

téměř 30 % respondentů. Okolo necelých 30 % základních škol v tomto analyzovaném územním celku se nacházelo v obcích, kde žilo 10-30 tisíc osob. Takřka totožné zastoupení škol v Plzeňském kraji měly obce s 2-5 tisíci obyvateli a obce s 5-10 tisíci obyvateli (více než 10 %). 20 % zapojených školských zařízení/respondentů z řad základních škol tohoto kraje se nacházelo v obci s více jak 100 tisíci obyvateli, tedy v centru kraje, v Plzni.

Graf 1: Působnost ZŠ participujících v průzkumu dle velikostní kategorie obce (v %)

Drtivou většinu základních škol v Plzeňském kraji tvořily běžné základní školy, tedy ty školy, které umožňují studentům vzdělání od 1. do 9. třídy, tj. na obou stupních základní školy. Takováto školská zařízení tvořila 77 % zapojených respondentů. Zbylé instituce umožňovaly žákům vzdělání od 1. do 5. třídy.

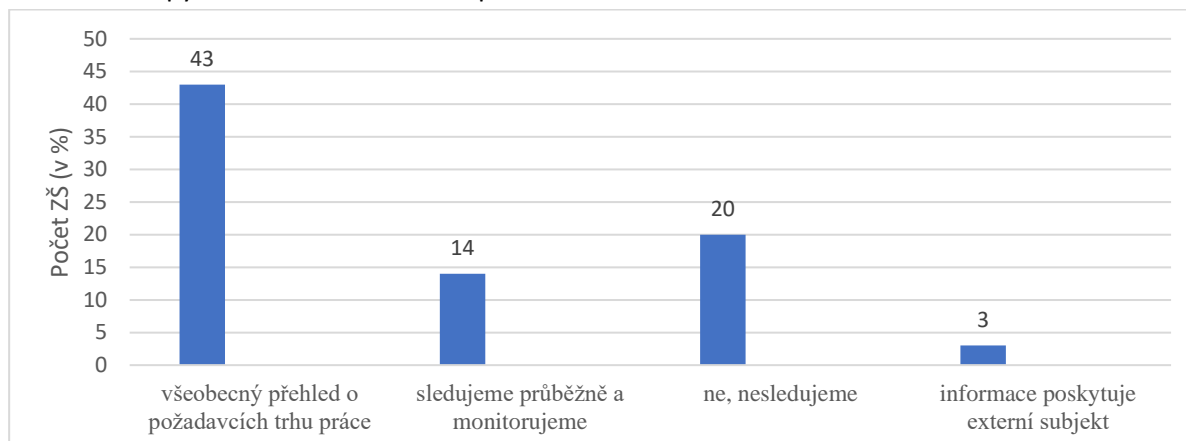
Druhou skupinu respondentů tvořily firmy. Celkem se do analýzy sledovaného Plzeňského kraje pomocí průzkumu zapojilo 110 firem, které byly z různých odvětví. Níže předložená analýza pracuje však se souborem 91 firem. Důvodem bylo, že stejně jako u základních škol, některé firmy nevyplnily věcné (obsahové) otázky kompletně resp. vůbec.

3.2 Přístupy základních škol k přípravě žáků na budoucí povolání

Cílem zadavatele (viz výše) bylo v rámci analýzy výsledků šetření zjistit soulad mezi potřebami trhu práce a vzděláváním, zvláště na úrovni základních škol. Při výběru a přípravě na budoucí povolání hrají základní školy nezastupitelnou roli. V Plzeňském kraji 30 % ZŠ organizovalo akce směřující k podpoře výběru budoucího povolání. Nejčastěji se jednalo o exkurze v podnicích či o součinnost s úřadem práce a také o projekty, které podporovaly technické obory.

Z následujícího grafu plyne, že více než 40 % základních školských zařízení v analyzovaném Plzeňském kraji mělo pouze obecný přehled o nárocích trhu práce. Pouze okolo 15 % zdejších základních škol situaci kolem trhu práce průběžně monitoruje. Dalších 20 % těchto vzdělávacích zařízení situaci nesleduje vůbec. Zcela výjimečně na tuto činnost měly základní školy Plzeňského kraje specializovaného externího pracovníka (3%).

Graf 2: Přístupy ZŠ k informacím o trhu práce

Za účelem vyhodnocení úspěšnosti poskytnutého vzdělávání školy používají relativně rozsáhlého spektra prostředků, které jsou používány samostatně i v různých sestavách. Častokrát základní školy v Plzeňském kraji posuzovaly žáky a jejich úspěšnost pomocí úspěšnosti při přijímacím řízení na střední školy. Toto hodnocení využívalo okolo 40 % analyzovaných institucí. Dalším často využívaným prostředkem k hodnocení úspěšnosti žáků zdejších základních škol bylo zpětné hodnocení od rodičů a také výsledky samotných žáků ve znalostních soutěžích. Tyto zmiňované formy hodnocení využívalo také více než 40 % dotazovaných základních škol Plzeňského kraje. Okolo 30 % základních vzdělávacích institucí ve zdejším kraji využívalo k hodnocení svých absolventů jejich uplatnění na trhu práce, popřípadě porovnání s prospěchem absolventů na jiných školách. Tyto formy hodnocení byly takřka shodně využívány. Vůbec nejméně používaným hodnocením kvality poskytnutého vzdělávání absolventů bylo jeho nepřímé odvození od kvalifikace pedagogického sboru. Toto kritérium zajímá necelých 10 % základních škol. Někteří z respondentů využívali i jiné druhy hodnocení (14 %).

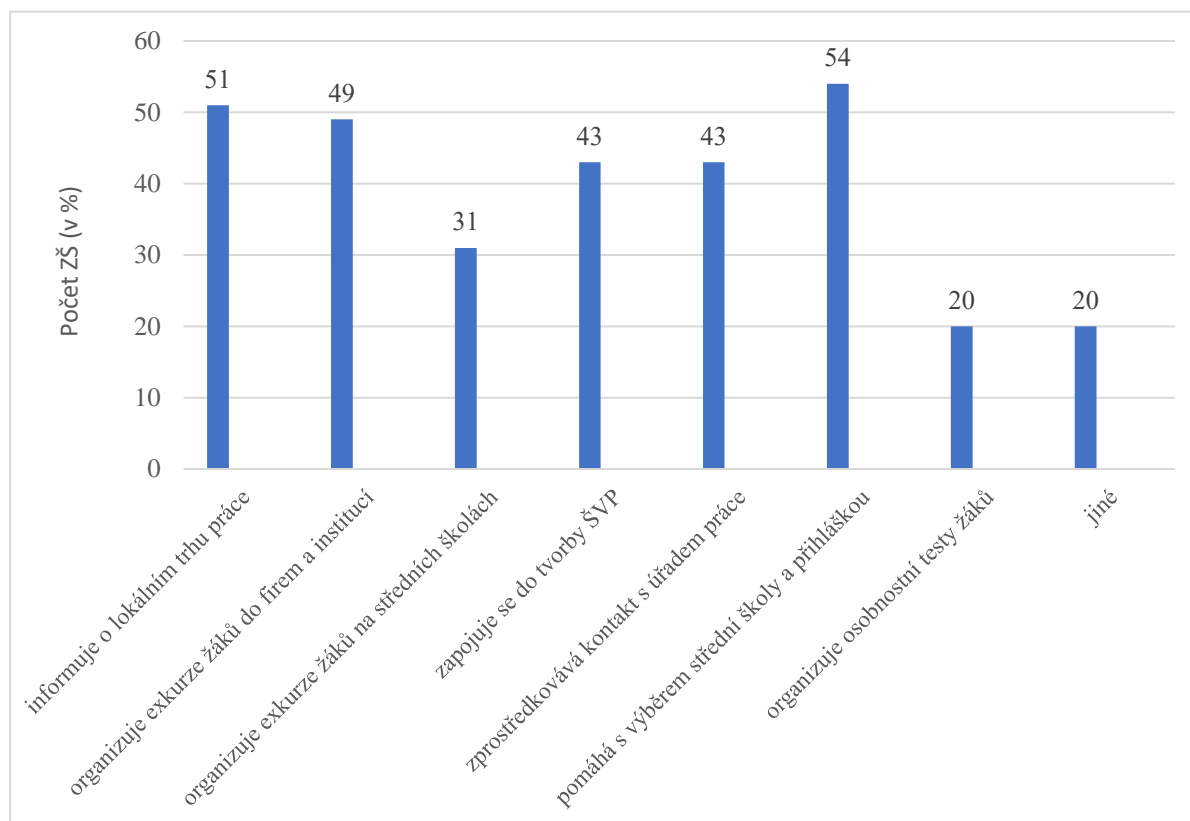
Tabulka 1: Vyhodnocení úspěšnosti/kvality poskytnutého vzdělávání žákům školy

způsob	podíl v Plzeňském kraji v %
srovnání prospěchu absolventů s jinými ZŠ	31,4
úspěšnost absolventů při přijímacím řízení na střední školy	40,0
výsledky vašich žáků ve znalostních soutěžích	42,9
uplatnění absolventů na trhu práce	31,4
srovnání kvalifikace pedagogů s jinými ZŠ	5,7
zpětná vazba od rodičů absolventů	48,6
jiné	14,3

Důležitou roli při výběru a přípravě na budoucí povolání i při hodnocení žáků hraje výchovný poradce. Možnosti jeho využití a jeho kompetence práce jsou různorodé a je na samotné škole, jak je využije. Z následujícího grafu plyne, že nejčastěji výchovní poradci v základních školách Plzeňského kraje žákům pomáhají s výběrem střední školy a s vyplněním potřebných přihlášek. Tuto činnost vykonávala více než polovina výchovných poradců. Stejně tak více než polovina výchovných poradců na dotazovaných základních školách získávala informace o trhu práce a sdílela je s žáky,

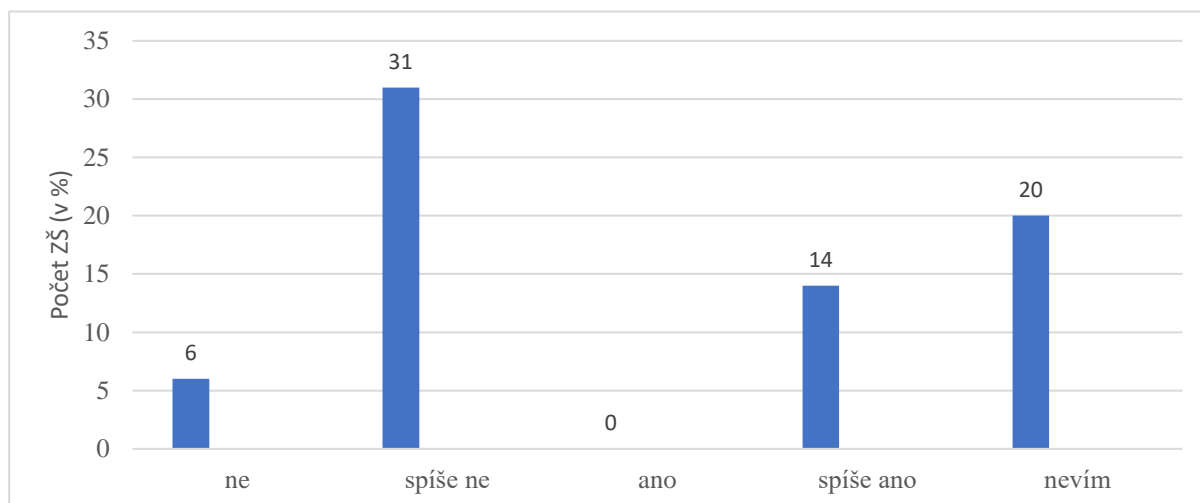
s pedagogickým sborem i s rodiči. Další častou náplní práce výchovného poradce ve školách analyzovaného kraje je spolupráce s úřadem práce, organizování exkurzí ve firmách a institucích či zapojení se do tvorby školních vzdělávacích programů. Tyto činnosti byly náplní práce 40-50 % výchovných poradců. Přes 30 % výchovných poradců zajišťovalo organizaci exkurzí na středních školách a 20 % zajišťovalo osobnostní testy za účelem kariéerního růstu, případně mělo na starosti jiné činnosti (20 %).

Graf 3: Uvedená činnost výchovných poradců na základních školách (v %)

Zda základní školy cíleně získávají informace o požadavcích a nárocích na absolventy na současném trhu práce, či nikoli, a z jakých zdrojů bylo předmětem další otázky. Z následujícího grafu plyne, že velmi málo základních škol z Plzeňského kraje získává informace např. od Svazu průmyslu a dopravy ČR, nebo od agentury CzechInvest. Poměrně velký počet škol, konkrétně okolo 20 % nevěděl, zda by pro ně informace tohoto typu byly užitečné. Další poměrně velké množství vzdělávacích institucí (přes 30 %) o informovanost od výše zmíněných institucí spíše nejevilo zájem. 6 % dotázaných nejevilo vůbec žádný zájem o informace z těchto zdrojů.

Graf 4: Názor ZŠ ve věci získání více informací o nárocích na profil uchazeče o zaměstnání od Svazu průmyslu a dopravy ČR a Agentury CzechInvest

3.3 ŠVP a jeho role při vytváření souladu trhu práce

Školní vzdělávací program je prostředkem k promítnutí nároků trhu práce, předností kterékoliv školící instituce je jeho hodnotná příprava a poté naplnění.

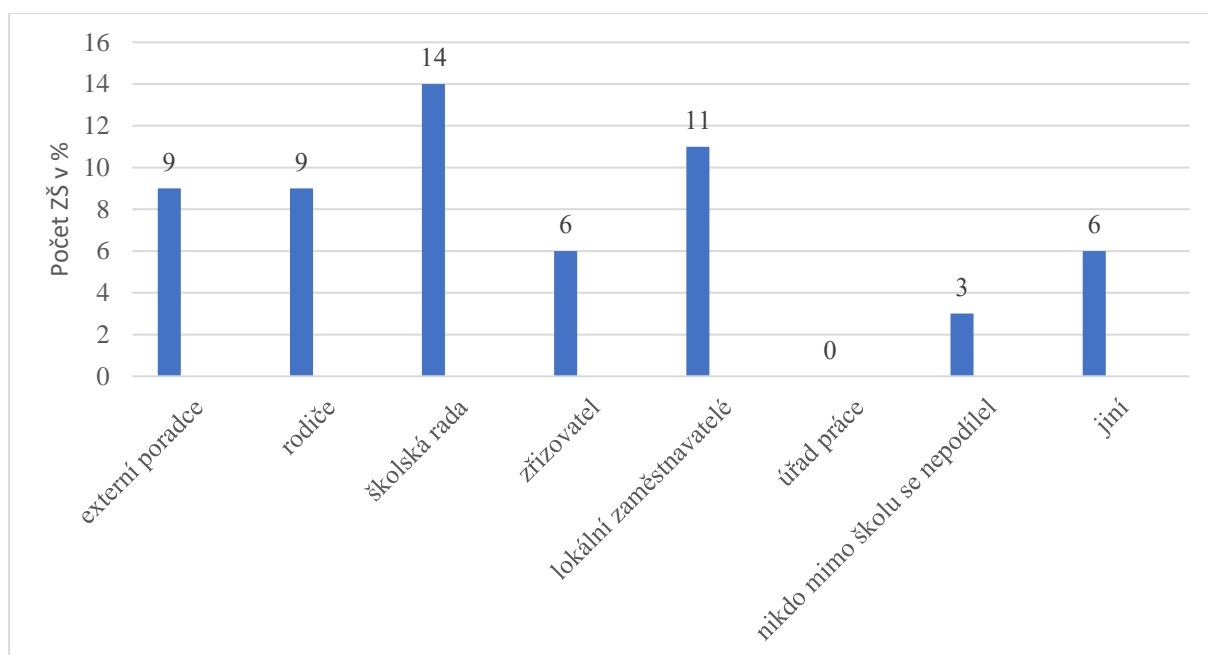
Školní vzdělávací program je pro školy důležitým vodítkem, dle kterého se plánuje a organizuje výuka. Tvorba zmiňovaného programu je proces, který musí být kvalitní, s dobře formulovanými a proveditelnými cíli, ze kterých benefitují žáci, škola, region a jeho zaměstnavatelé, i celá Česká republika. Školní vzdělávací programy ve školách Plzeňského kraje nejčastěji sestavoval celý pedagogický sbor, a to ve více než 80 % případů. Často se na sestavování ŠVP podíleli, nebo byli přímými strůjci i ředitelé základních škol, ve více než 50 % případů. Na více než 30 % základních škol tohoto sledovaného kraje se do tvorby školního vzdělávacího programu zapojovali (ať už jejich role byla jakákoli) tím pověřeni pedagogové. Výchovní poradci na školách v tomto kraji byli do procesu sestavování školního vzdělávacího programu zapojeni ve více než 10 % případů.

Tabulka 2: Podíly zapojení pověřených osob a kolektivů do sestavování ŠVP (v %)

pověřená osoba/kolektiv	podíl v kraji v %
ředitel/ka školy	51,4
celý pedagogický sbor	82,9
pověřený pedagog	31,4
výchovný poradce	11,4

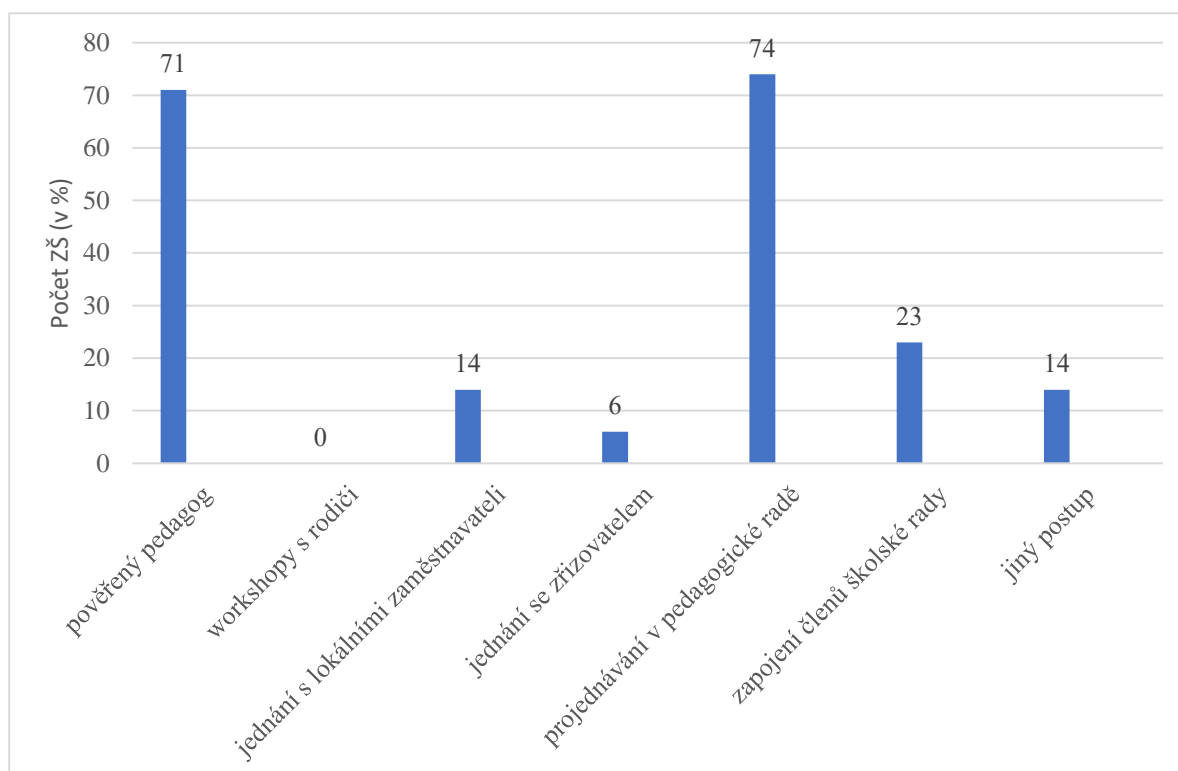
Pakliže analyzujeme zapojení třetí, externí osoby do tvorby školního vzdělávacího programu, je z následujícího grafu viditelné, že se do tvorby školního vzdělávacího programu zapojila nejčastěji školská rada (14 %). Ještě méně se na činnosti spojené s tvorbou školních vzdělávacích programů podíleli rodiče spolu s externími poradci. Bylo tomu tak v 9 % zařízeních. Na tvorbě ŠVP se podíleli i lokální zaměstnavatelé v 11 % dotázaných školních zařízeních či zřizovatelé (6 %). Úřady práce se nepodílely na tvorbě ŠVP u žádného z respondentů z řad základních škol v Plzeňském kraji.

Graf 3: Podíl ostatních osob na sestavování ŠVP ZŠ (v %)

Jelikož má tvorba školního vzdělávacího programu více fází od návrhu, sestavení, až po povolení, byly základní školy Plzeňského kraje dotázány kromě zainteresovaných osob, i na způsob sestavování školního vzdělávacího programu. V naprosté většině základních škol analyzovaného kraje tento proces probíhal díky projednávání v pedagogické radě (74 % škol). Více než 70 % zúčastněných škol tohoto kraje jako způsob sestavování volilo cestu pověřeného pedagoga, který program připravil dle rámcového vzdělávacího programu. Jako další, ale už méně častý způsob vytváření školního vzdělávacího programu, zdejší školy volily zapojení členů školské rady, což využívalo jen více než 20 % zařízení. Pouze 14 % dotázaných základních škol v Plzeňském kraji spolupracovalo a jednalo o ŠVP s lokálními zaměstnavateli, či se zřizovateli institucí (6 %). Základní školy v Plzeňském kraji dle respondentů vůbec nevyužívaly k sestavování ŠVP workshopy s rodiči. Více jak 10 % škol volilo při sestavování školního vzdělávacího programu jiný postup.

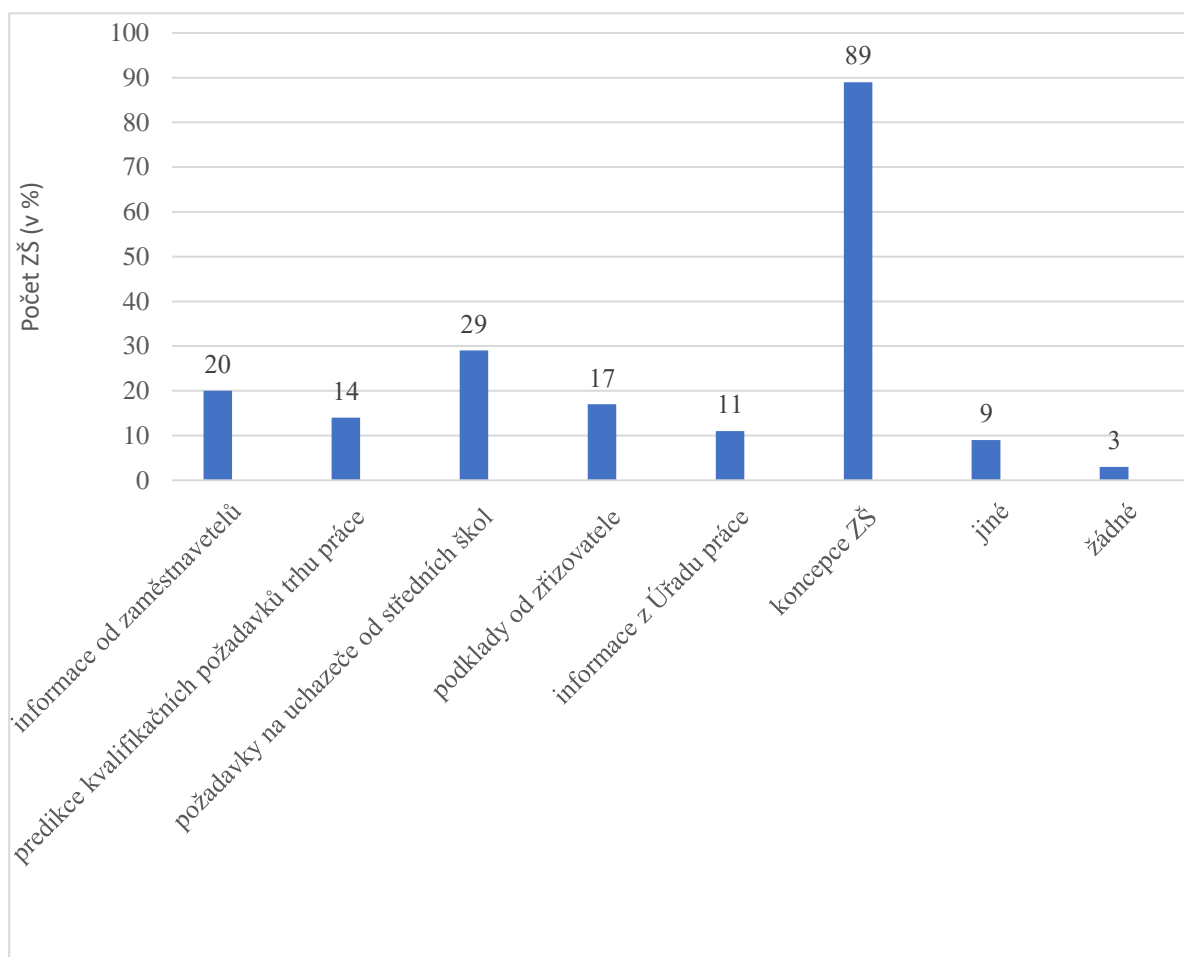
Graf 4: Způsob sestavování ŠVP ZŠ (v %)

V 29 % základních škol Plzeňského kraje docházelo k aktualizaci školního vzdělávacího programu vždy jednou za rok. Dalších 34 % zařízení sledovaného typu aktualizovalo svůj školní vzdělávací program pouze, když docházelo k aktualizaci rámcového vzdělávacího programu. 26 % dotázaných základních škol v Plzeňském kraji aktualizovalo školní vzdělávací program méně často než jednou za rok a méně často než při každé změně rámcového vzdělávacího programu. Jednalo se o aktualizace jednou za 3 roky. Zbylé školy pak volily při aktualizacích školního vzdělávacího programu jinou časovou frekvenci.

Naprostá většina škol (takřka 90 %) využívala k sestavení programu své vlastní koncepce. Další zdroje informací byly při sestavování školních vzdělávacích programů podstatně méně využívány. Necelých 30 % základních škol využívalo jako zdroj informací k sestavení školního vzdělávacího programu požadavky na uchazeče od středních škol a 20 % informace získané od lokálních zaměstnavatelů. Podklady od zřizovatele (17 %) a informace z úřadu práce k sestavení školního vzdělávacího programu využívalo 11 % škol. Ojedinele využívaly základní školy také jiné zdroje informací. Tomu tak bylo v necelých 10 % případech. Predikce trhu práce jako zdroj informací k tvorbě školního vzdělávacího programu využívalo necelých 15 % institucí dotázaných základních škol.

Graf 5: Využití informačních zdrojů při sestavování ŠVP ZŠ (v %)

3.4 Vybrané vzdělávací oblasti a témata výuky spojená s trhem práce

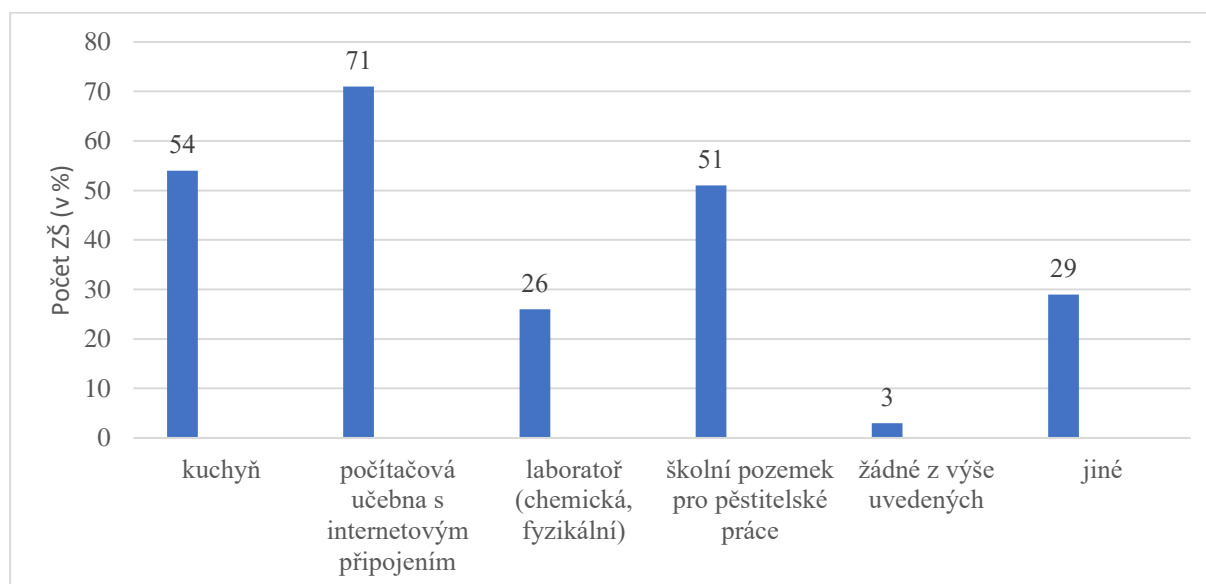
Témata spojená s lokálním trhem práce a případným budoucím pracovním uplatněním, která se do ŠVP promítají, jsou spjata s mnoha vzdělávacími oblastmi. V šetření byla podchycena témata spojená se vzdělávacími oblastmi „Člověk a svět práce“, „Informační a komunikační technologie“ a „Člověk a příroda“ podle rámcového vzdělávacího programu. Nejčastěji je v analyzovaném územním celku do výuky začleněna výuka pěstitelských prací, kterou vyučovalo necelých 60 % základních škol. Rovněž více než 50 % dotázaných vzdělávacích zařízení Plzeňského kraje vyučovalo praktickou výuku v dílnách. Na méně než 50 % škol probíhá praktická výuka v kuchyni a také praktická výuka informatiky. Pozitivním zjištěním průzkumu je, že přes 50 % vzdělávacích institucí v Plzeňském kraji zajišťuje průřezovou výuku ze všech zmiňovaných předmětů. Více než 10 % respondentů zmínilo, že vyučuje i jiné předměty.

Tabulka 3: Vybrané předměty vyučující vzdělávací oblasti „Člověk a svět práce“, „Informační a komunikační technologie“ a „Člověk a příroda“ (v %)

předmět	podíl v Plzeňském kraji v %
praktická výuka v kuchyni	48,6
praktická výuka v dílnách	51,4
praktická výuka informatiky	42,9
praktická výuka pěstitelských prací	57,1
průřezově ve všech	51,4
v žádném	2,9
jiné	11,4

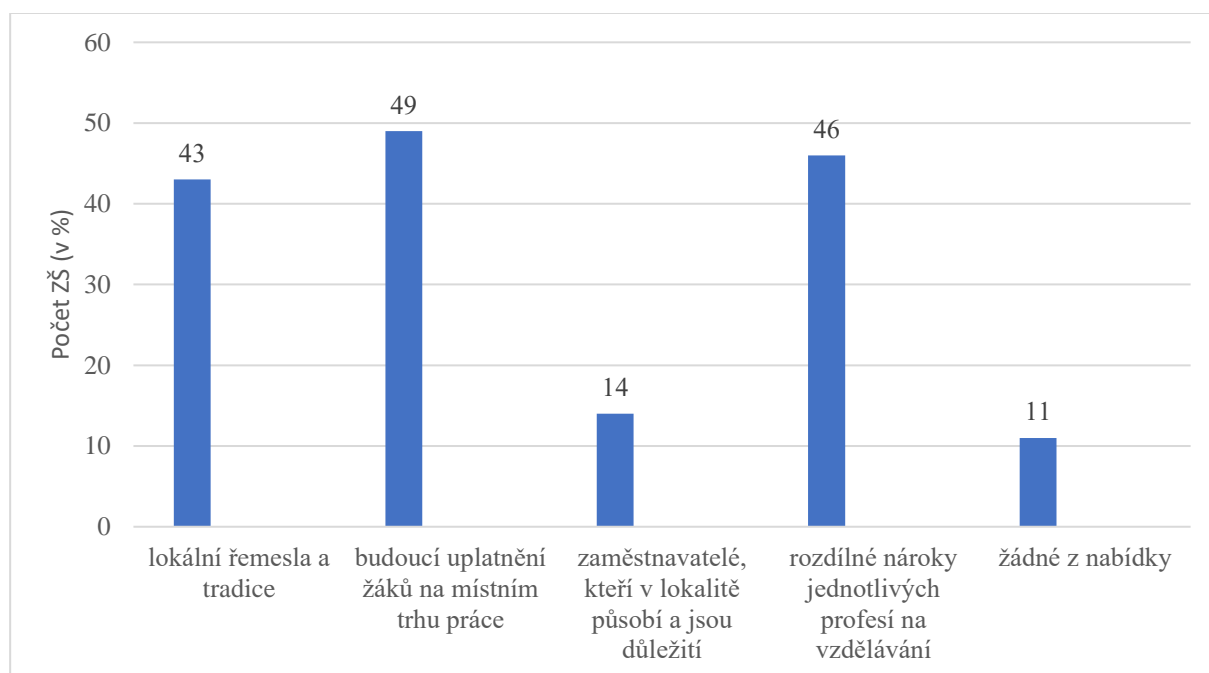
Aby byla výuka dostatečně efektivní, což je cílem každé školy, respektive, aby bylo možné dosažení požadovaných vědomostí a kompetencí ve výše jmenovaných předmětech, základní školy v Plzeňském kraji využívají odborné učebny. Nejčastěji se jedná o specializované učebny typu počítačové učebny s připojením na internet. Tyto učebny využívalo okolo 70 % dotazovaných škol. Laboratoř ať už chemickou či fyzikální užívalo k výuce pouze necelých 30 % respondentů. Přes 50 % základních škol Plzeňského kraje využívá zařízené kuchyně a školní pozemky pro pěstitelské práce. Poměrně často byly k výuce využívány i jiné typy učeben (29 %). Naopak pouze 3 % škol nedisponuje žádnou ze specializovaných učeben.

Graf 6: Používání specializovaných učeben v ZŠ (v %)

Ačkoli základní školy při tvorbě školních vzdělávacích programů nevyužívají přímou spolupráci s lokálními zaměstnavateli, ani predikce trhu práce (viz výše), jsou témata spojená s místním trhem práce a budoucím zapojením žáků na tento trh běžnou součástí výuky (takřka polovina respondentů). Místním řemeslům a tradicím se v rámci výuky věnuje více než 40 % respondentů/ základních škol. Více jak 40 % až takřka polovina základních škol Plzeňského kraje se v rámci výuky věnovala rozdílným nárokům jednotlivých profesí na vzdělání budoucích zaměstnanců a jejich budoucímu uplatnění se na trhu práce. Avšak pouze 14 % škol se ve výuce věnuje také významným lokálním zaměstnavatelům.

Graf 7: Témata výuky na ZŠ (v %)

3.5 Spolupráce vzdělávacích institucí s externími subjekty

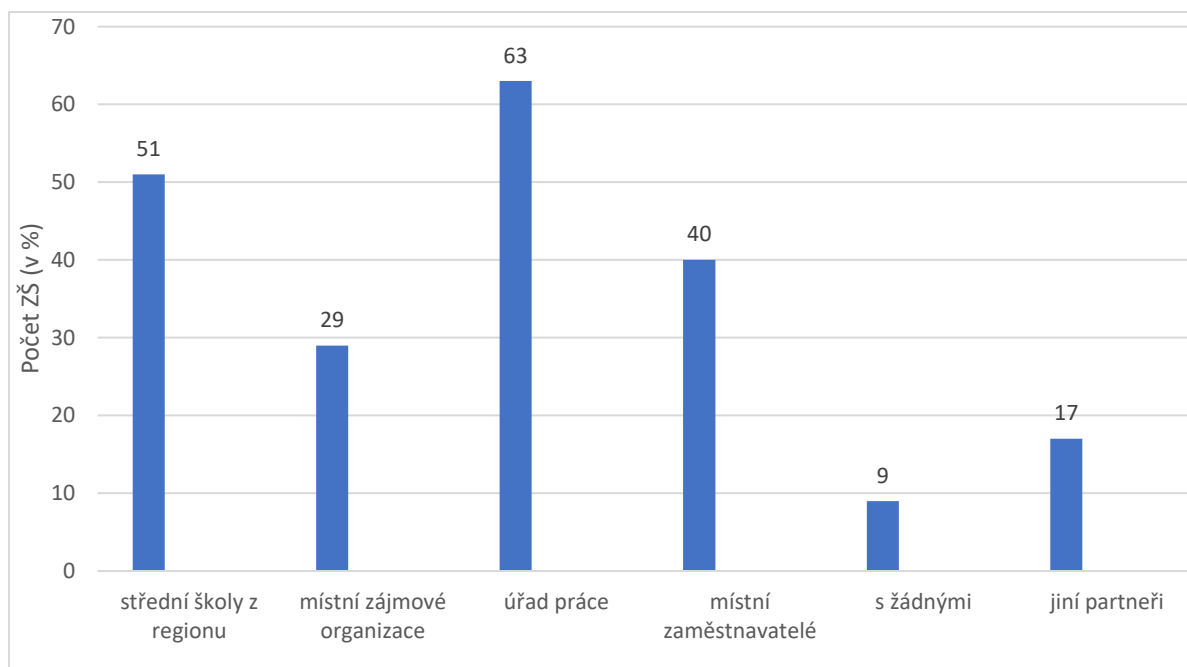
V rámci analýzy spolupráce a komunikace základních škol Plzeňského kraje s externími subjekty, je nejčastější spolupráce a komunikace se zřizovatelem. Nejvíce diskutovanou otázkou je jak školu provozovat a financovat. Toto téma řešilo více než 90 % respondentů. Velice často komunikace mezi těmito subjekty probíhala kvůli dotacím (ve více než 70 % základních škol). Poměrně často spolu obce a vzdělávací zařízení řešily také koncepční rozvoj a akce školy (okolo poloviny základních škol). Nejméně se řešila kooperace při sestavování školního vzdělávacího programu a přizpůsobení výuky požadavkům lokálnímu trhu práce.

Tabulka 4: Oblasti pravidelné spolupráce ZŠ se zřizovateli dle počtu obyvatel obce působnosti ZŠ (v %)

oblast	počet obyvatel v obci v tisících						celkem
	do 2	2 – 5	5 – 10	10–30	30 – 100	100 a více	
provoz a financování školy	90,9	80,0	66,7	87,5	0,0	75,0	91,4
dotace	72,7	60,0	66,7	87,5	0,0	75	71,4
aktivní spolupráce při přípravě ŠVP	9,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	2,9
akce školy	81,8	40,0	66,7	37,5	0,0	12,5	51,4
koncepční rozvoj školy	45,5	60,0	33,3	37,5	0,0	25,0	45,7
přizpůsobení výuky požadavkům místního trhu práce	9,1	0,0	33,3	12,5	0,0	12,5	11,4
jiné	9,1	0,0	33,3	0,0	0,0	0,0	5,7

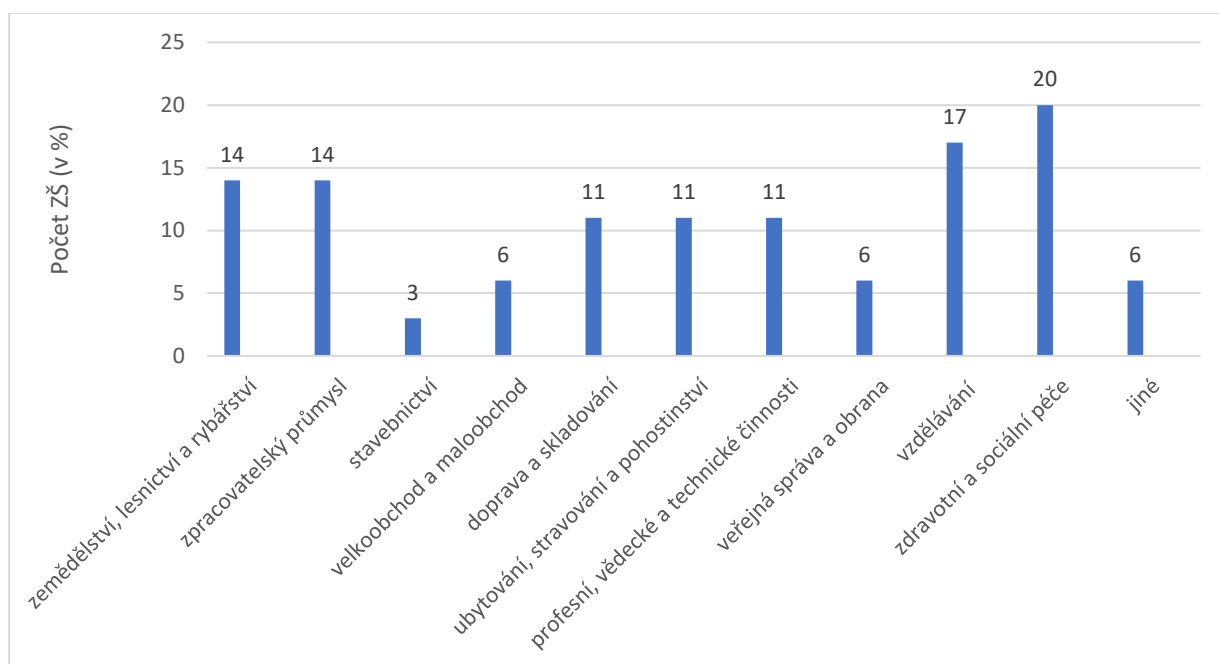
Mezi partnery základních škol patří také další, nejen vzdělávací, instituce, které spolu navzájem kooperují. Nejčastějším partnerem vedle zřizovatele jsou úřady práce z daného analyzovaného územního celku. S nimi spolupracovalo více než 60 % zdejších školních zařízení. Dalšími významnými partnery jsou střední školy ze stejného kraje (50 %) a lokální zaměstnavatelé (40 %). Poměrně často byly partnerem dotazovaných základních škol Plzeňského kraje místní zájmové organizace, a to s téměř 30 % respondentů/ZŠ. Výjimečně základní škola neměla dalšího partnera vůbec. Naopak jiného partnera, než byl výše zmíněn, mělo necelých 20 % škol.

Graf 8: Další partneři základních škol v Plzeňském kraji

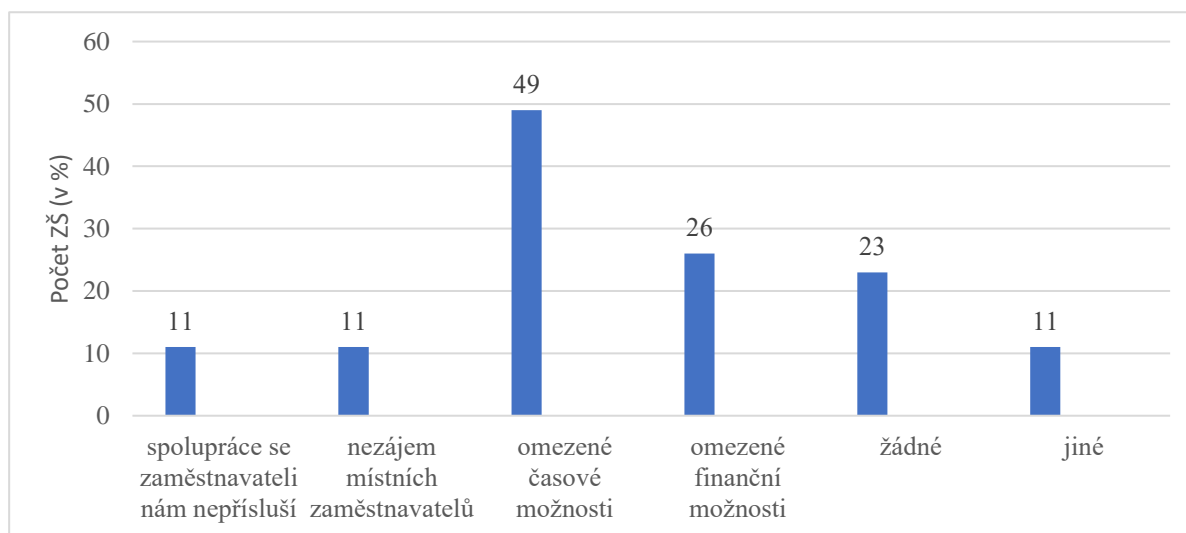
Pokud školy spolupracují s místními podniky, tedy podniky, u kterých se dá předpokládat, že budou budoucími zaměstnavateli zdejších žáků, tak nejčastěji spolupracují s podniky z oblasti zdravotnictví a sociální péče (20 %). 17 % základních škol spolupracuje se společnostmi z odvětví vzdělávání. Další spolupráce mezi firmami Plzeňského kraje a tamními základními školami není zdaleka tak výrazná. Ubytování, stravování a pohostinství, sektor profesních, vědeckých a technických činností, doprava a skladování, zemědělství, lesnictví a rybářství, a zpracovatelský průmysl, jsou odvětví, s jejichž zástupci z řad podniků spolupracovalo více než 10 % dotázaných základních škol Plzeňského kraje. S podniky z oblasti stavebnictví a veřejné správy, obrany, povinného sociálního zabezpečení a s firmami z oblasti velkoobchodu a maloobchodu, dopravy a skladování spolupracovalo nejméně vzdělávacích institucí (okolo 5 %).

Graf 9: Partneři spolupracující se ZŠ ze strany místních zaměstnavatelů dle odvětví

Základní školy v Plzeňském kraji v rámci provedeného šetření deklarovaly určité limity a bariéry, které je ve spolupráci omezují. Takřka polovina zmínila, že na takovou spolupráci nezbývá v rámci výuky čas. Dalším omezením jsou finanční prostředky, které omezovaly téměř 30 % základních škol. Nezáměr ze strany lokálních zaměstnavatelů činil problémy okolo 10 % vzdělávacích zařízení/respondentů z řad základních škol Plzeňského kraje. 23 % základních škol z Plzeňského kraje pak žádné bariéry v tomto směru neomezovaly. 11 % respondentů se vyjádřilo ve smyslu, že spolupráce s místními zaměstnavateli jim nepřísluší. Dalších 11 % respondentů omezovaly jiné bariéry.

Graf 10: Bariéry v rozvoji spolupráce ZŠ s místními firmami (v %)

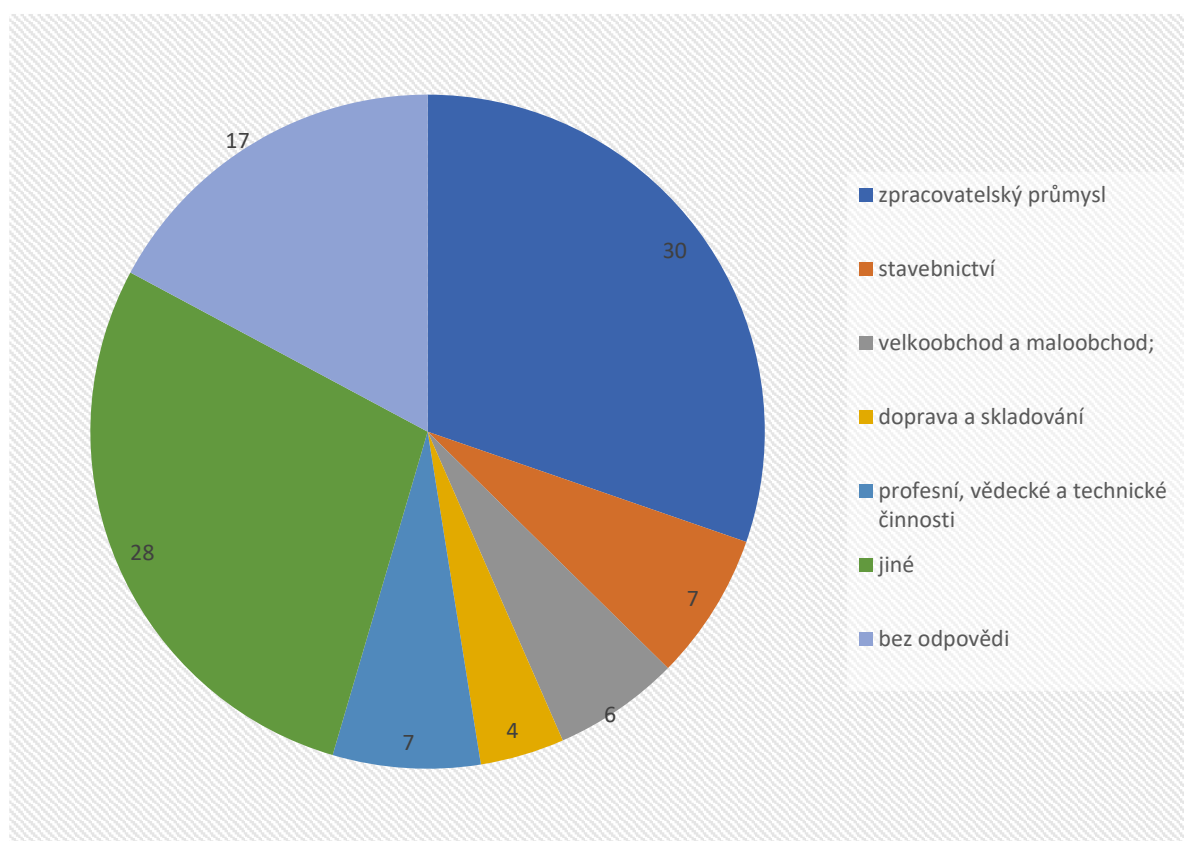

4 ZAMĚSTNAVATELÉ

4.1 Charakteristika respondentů

Analýza zpracovává kompletně vyplněné dotazníky od 91 firem z Plzeňského kraje. Převážně se jednalo o společnosti ze sekundéru, konkrétně ze zpracovatelského průmyslu. Z tohoto odvětví se v analyzovaném kraji nacházelo okolo 30 % respondentů z řad podniků. Dalších necelých 10 % dotazovaných společností z Plzeňského kraje se pohybovalo v oblasti obchodu, profesní, vědecké a technické činnosti a také ve stavebnictví. V dopravě a skladování zde podnikalo jen necelých 5 % subjektů/respondentů. Necelých 30 % firem se pak pohybovalo v jiných oblastech.

Graf 14: Zaměstnavatelé participující na průzkumu dle odvětví ekonomiky (údaje v %)

Největší zastoupení v Plzeňském kraji měly společnosti, které zaměstnávaly 50-249 osob. Ty tvořily takřka 40 % podniků ze všech respondentů. Dalšími v rámci průzkumu hojně zastoupenými podniky, dle počtu zaměstnanců, byly ty, kde pracovalo více než 250 zaměstnanců (necelých 30 %). Malých společností, tedy těch, kde pracovalo 10-49 osob se v analyzovaném územním celku mezi respondenty nacházelo kolem 20 %. Z tabulky je také zřejmé, že největší zastoupení v Plzeňském kraji měly firmy ze sektoru průmyslu a služeb, a to ve všech velikostních kategoriích. Žádný podnik se nenacházel v sektoru priméru.

Tabulka 5: Velikostní kategorie podniků účastnících se průzkumu dle sektorů/odvětví (absolutní hodnoty)

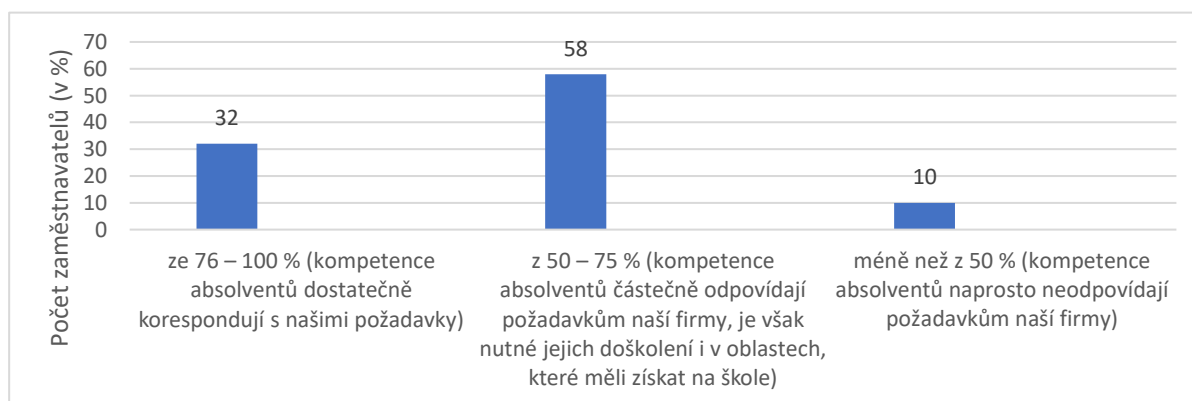
počet zaměstnanců	primér	průmysl	stavebnictví	služby	celkem
do 9	0	0	0	1	1
10–49	0	8	5	6	19
50-249	0	14	2	6	40
250 a více	0	12	0	7	31

Nejvíce společností, které se zúčastnily šetření, konkrétně okolo 40 %, se v Plzeňském kraji nacházelo právě v krajském městě Plzni. Méně dotazovaných podniků se pak nacházelo ve zdejších obcích do 2 tisíc, 2-5 tisíc a 5-10 tisíc obyvatel, kde bylo umístěno něco kolem 10 % zdejších podniků/respondentů. Vůbec nejméně podniků pak bylo umístěno v obcích s 10-30 tisíci obyvateli (okolo 5 %).

4.2 Požadavky zaměstnavatelů na absolventy v současném prostředí trhu práce

Poptávka zaměstnavatelů a nabídka absolventů škol (obecně, nikoli pouze absolventů základních škol) by při ideálním stavu měla být v souladu. Absolventi by měli naplňovat požadavky jejich budoucích poskytovatelů práce. 32 % místních podniků uvedlo, že absolventi byli dostatečně kompetentní a korespondovali s jejich požadavky. Zde je třeba upozornit, že tato hodnota je oproti jiným krajům ČR mimořádně vysoká. Velký počet zdejších společností pak uvedl, že kompetence absolventů odpovídaly jejich požadavkům pouze částečně, a bylo nutné jejich doškolení dokonce i v oblastech informací, které měli získat při studiu. Tento problém řešilo více jak 50 % zaměstnavatelů. 10 % firem Plzeňského kraje pak uvedla, že absolventi jejich požadavky nesplňují vůbec a nejsou tak kompetentní k další spolupráci. Nejčastěji firmy zmiňovaly to, že absolventi nebyli samostatní, chyběla jim praxe a technické dovednosti, ale i znalosti, které měli získat v průběhu studia. Často také absolventi vzdělávacích institucí postrádali sociální kompetence k práci, jako chuť pracovat, morálku, disciplínu a další. V některých případech se objevily i nedostatky v jazykové vybavenosti. 22 % firem z analyzovaného kraje realizovalo projekty pro přípravu budoucích zaměstnanců.

Graf 11: Naplnění nároků zaměstnavatelů na absolventy

Nejčastěji (takřka 40 %) lokální podniky v Plzeňském kraji postrádaly osoby vhodné pro profese technické a odborné. Místa, na která podniky z analyzovaného územního celku hledaly nové

zaměstnanec, byla pro ty, kteří umí obsluhovat stroje a zařízení technického typu (více než 30 % zdejších podniků). Místním zaměstnavatelům scházeli také řemeslníci a opraváři, které poptávalo také okolo 30 % zdejších firem. Poptávka po dalších pracovních pozicích ze strany zaměstnavatelů už zde nebyla tak výrazná. Necelých 20 % lokálních firem shánělo zaměstnance na pozice specializovaných pracovníků. Více jak 10 % podniků postrádalo pomocnou či nekvalifikovanou pracovní sílu. Vůbec nejméně nových pracovních příležitostí mezi dotazovanými subjekty v Plzeňském kraji měli úředníci, nebo kvalifikovaní pracovníci z oboru zemědělství, lesnictví a rybářství, a dále pracovníci ve službách, které hledal jen malý zlomek zaměstnavatelů. Vůbec v kraji respondentům nescházely osoby, které pracují v ozbrojených silách a ozbrojení pracovníci.

Tabulka 6: Chybějící profese na trhu práce podle zúčastněných podniků (dle jejich velikostních kategorií)

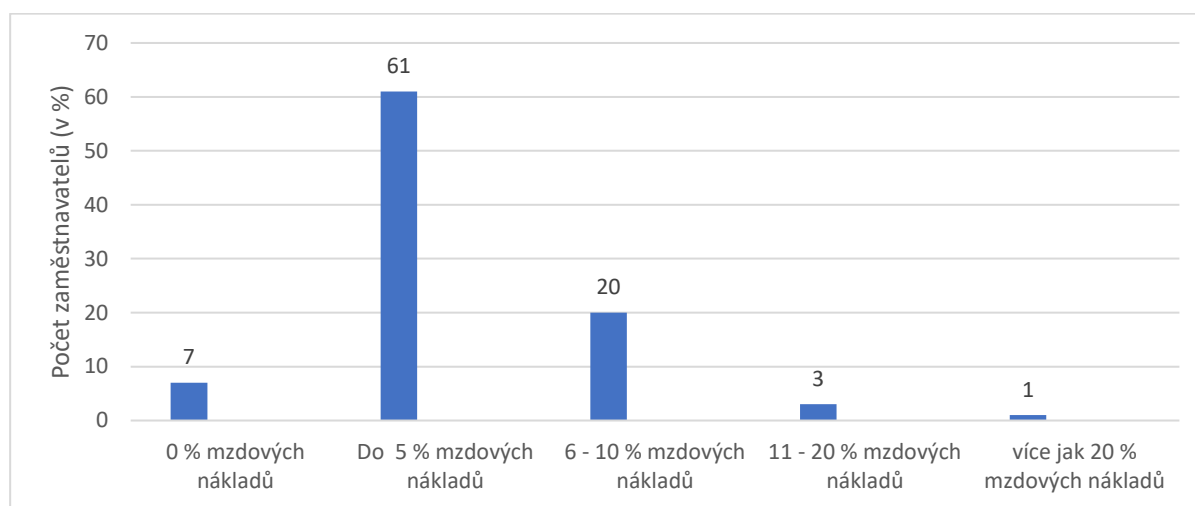
profese				
	10 – 49	50 – 249	250 a více	celkem
zákonodárci a řídicí pracovníci	0,0	0,0	0,0	0,0
specialisté	26,3	12,5	29,0	19,1
techničtí a odborní pracovníci	52,6	35,0	48,4	37,3
úředníci	0,0	2,5	0,0	0,9
pracovníci ve službách a prodeji	0,0	2,5	3,2	1,8
kvalifikovaní pracovníci v zemědělství, lesnictví a rybářství	0,0	2,5	0,0	0,9
řemeslníci a opraváři	31,6	58,1	16,1	28,2
obsluha strojů a zařízení, montéři	15,8	50,0	38,7	30,9
pomocní a nekvalifikovaní pracovníci	15,8	12,5	12,9	10,9
zaměstnanci v ozbrojených silách	0,0	0,0	0,0	0,0
žádná, na trhu práce je dostatek pracovních sil, které požadujeme	0,0	0,0	0,0	0,0

Nejvíce nových zaměstnanců hledaly společnosti z velikostních kategorií, kde pracovalo 250 a více osob a od 50 do 249 zaměstnanců. Právě z kategorie 50-249 zaměstnanců se šetření zúčastnilo poměrově nejvíce respondentů (okolo 36 %). Kategorie největších podniků, tedy těch, kde pracovalo 250 a více zaměstnanců byla zastoupena poměrně hojně (necelých 30 %). Malé podniky byly v tomto kraji zastoupeny také poměrně často (necelých 20 %). Podniky do 10 zaměstnanců nebyly do této tabulky zahrnuty, neboť na průzkumu prakticky neparticipovaly.

4.3 Přístupy zaměstnavatelů k rozvoji pracovníků a k rekvalifikacím

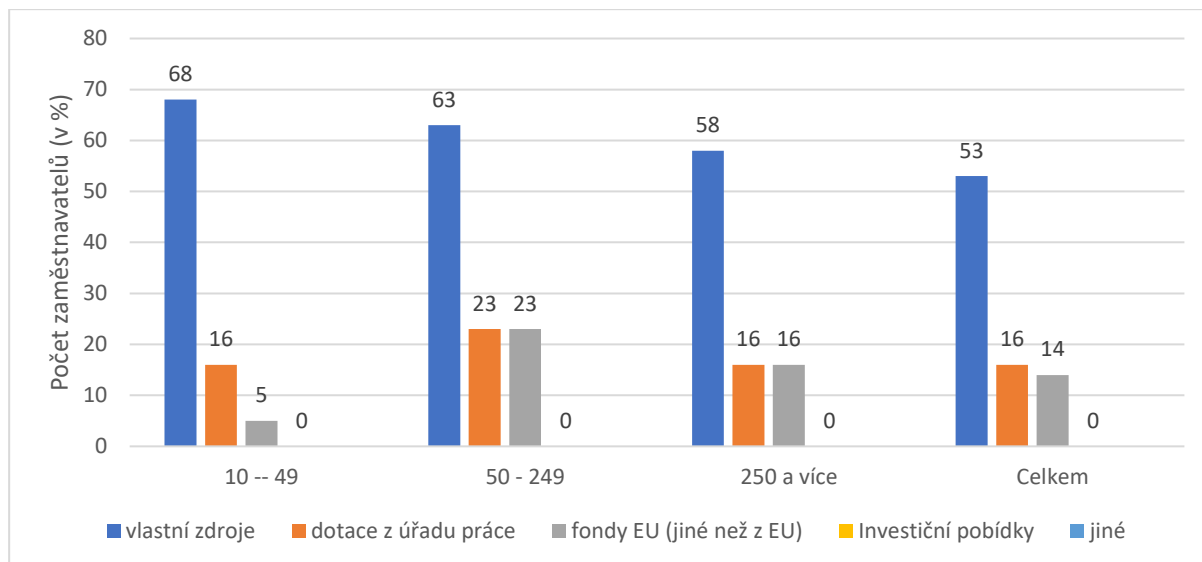
Firmy často přistupují k vlastnímu rozvoji nových pracovníků nebo také k rekvalifikacím. Největší podíl zdejších podniků do procesu výchovy/rozvoje nových pracovníků a do jejich rekvalifikace investoval v rámci mzdových nákladů. Takto zaměstnance podporovalo více než 60 % firem. 7 % podniků do vývoje/rozvoje nových pracovníků neinvestovalo vůbec. Některé podniky investovaly i více, přibližně 20 % podniků v Plzeňském kraji investovalo do procesu rekvalifikace a rozvoje/výchovy (budoucích) zaměstnanců 6-10 % mzdových nákladů. 11-20 % a více jak 20 % mzdových nákladů do přípravy zaměstnanců či rekvalifikace neinvestovaly v tomto kraji téměř žádné podniky (3 respektive 1 %).

Graf 12: Investice zaměstnavatelů do odborné přípravy či rekvalifikace nových zaměstnanců dle výše prostředků, v % mzdových nákladů

K úhradě rekvalifikací a rozvoje nových pracovníků více než polovina dotázaných firem používala vlastní zdroje, a to nehledě na velikostní kategorii. Další zdroje dotázané firmy zdaleka tak výrazně nevyužívaly. Pouze okolo 20 % firem využívalo jako zdroje financování rekvalifikace a rozvoje/výchovy (budoucích) zaměstnanců dotace z úřadu práce či fondy EU. Investiční pobídky nebyly využívány vůbec, a to v žádné z kategorií. Ve velikostní kategorii firem do 9 zaměstnanců si firmy hradily tyto náklady výhradně samy. Dotace z úřadu práce a z EU byly nejvíce využívány podniky s 50-249 zaměstnanci.

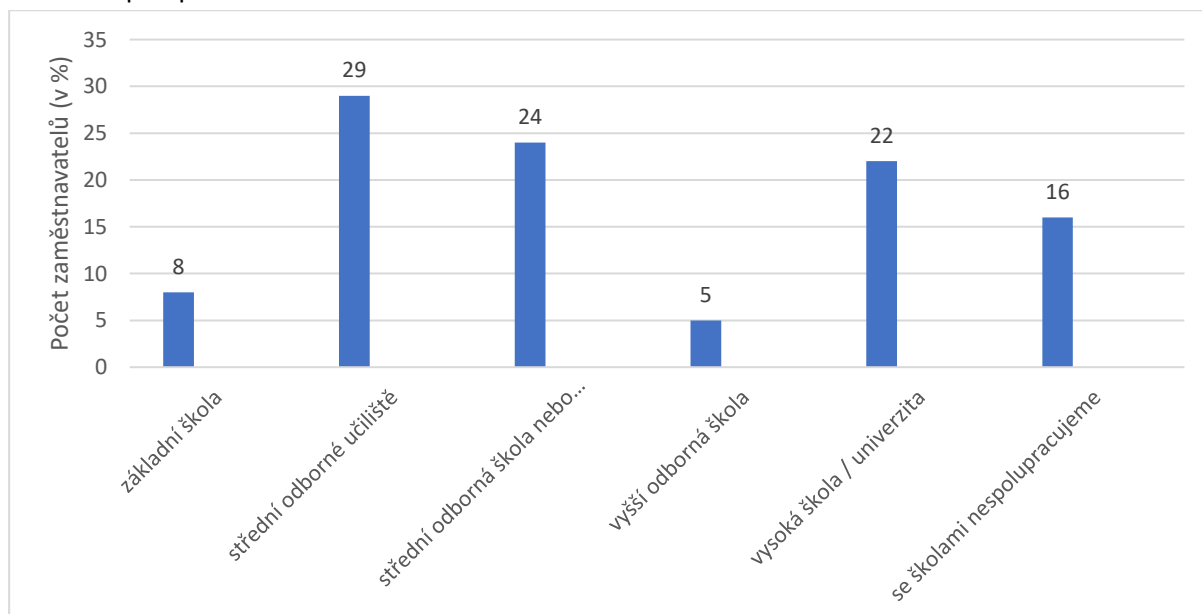
Graf 13: Zdroje investic do odborné přípravy či rekvalifikace nových zaměstnanců dle velikostní kategorie podniků podle počtu zaměstnanců

4.4 Spolupráce podniků se vzdělávacími institucemi

Spolupráce místních firem se vzdělávacími zařízeními je způsob, který by měl budoucím absolventům ulehčit vstup na trh práce. Z dalšího grafu lze vyčíst, že dotazované podniky v Plzeňském kraji nejvíce kooperovaly s odbornými učilišti (29 %) a středními odbornými školami nebo gymnázii (24 %). Další spolupráce mezi sledovanými subjekty byla následující: s vysokými školami (22 %), s vyššími odbornými školami (5 %). 16 % místních zaměstnavatelů nespolupracuje s žádnou ze vzdělávacích institucí. Se základními školami spolupráci deklarovalo jen 8 % respondentů z řad firem Plzeňského kraje.

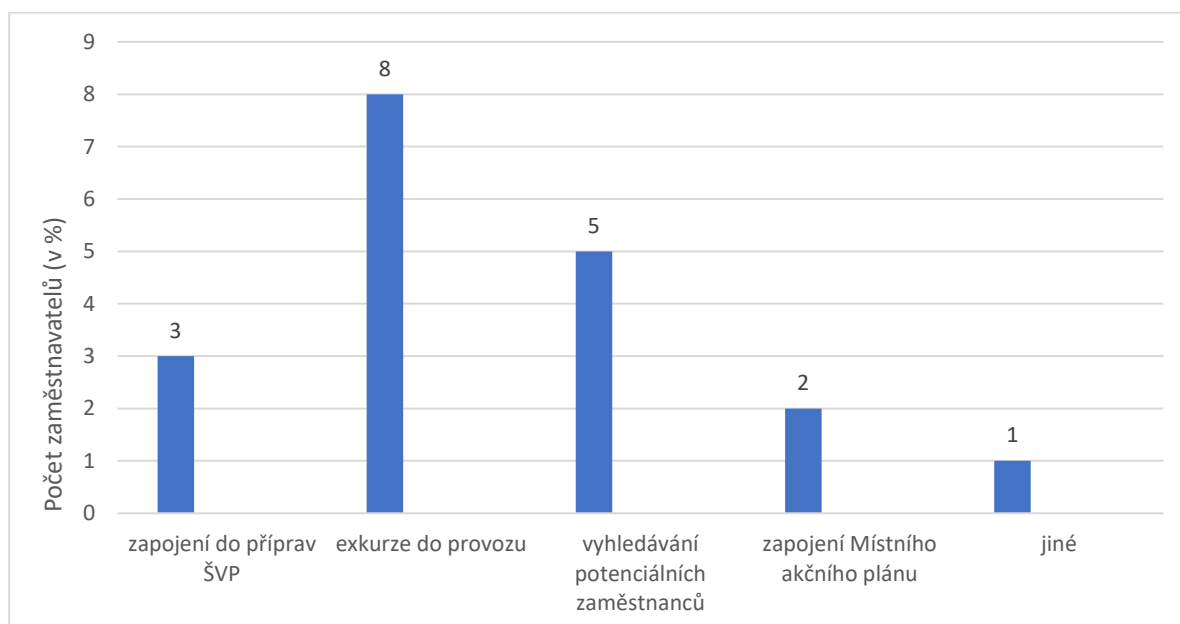
Graf 14: Spolupráce firem se vzdělávacími institucemi

Firmy zapojené do spolupráce se vzdělávacími institucemi byly různě zainteresované. Často volily dotazované podniky spolupráci s více typy škol anebo naopak vůbec s žádnými. Do kooperace s některou vzdělávací institucí se zapojují podniky všech velikostních kategorií, které jsou rozprostřené napříč odvětvími.

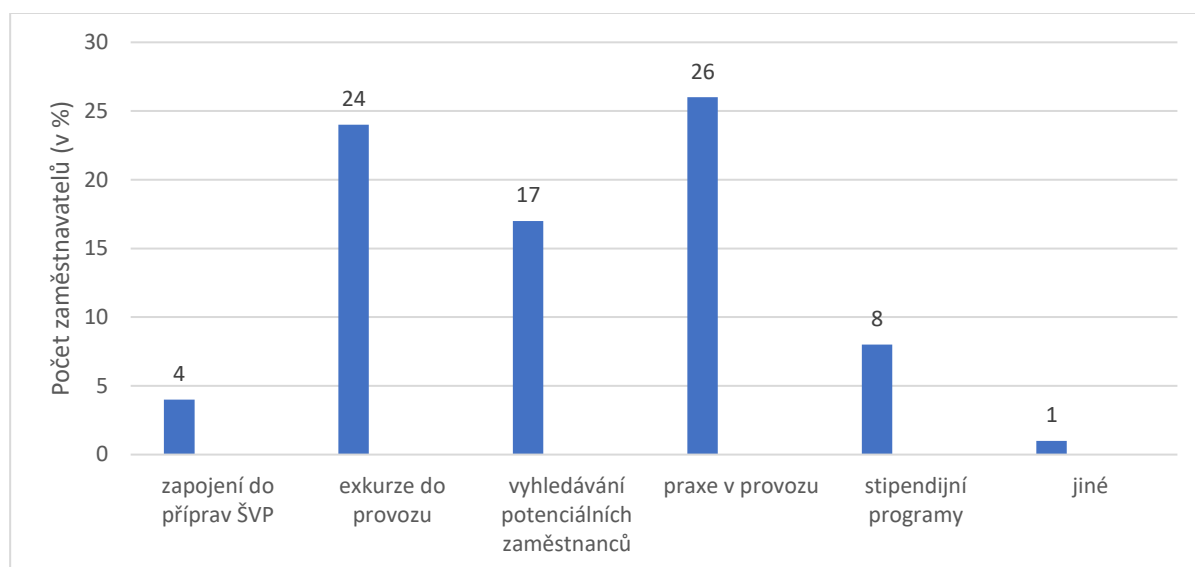
Konkrétně: necelých 10 % zdejších dotázaných firem základním školám poskytovalo možnosti exkurzí do provozoven. Vyhledávání potenciálních nových zaměstnanců pro firmu z řad absolventů ZŠ byla forma spolupráce pro 5 %, na druhou stranu tvorba místního akčního plánu či školního vzdělávacího programu jsou možnosti spolupráce, které mezi zmiňovanými subjekty probíhají jen v minimálním počtu případů.

Graf 15: Uskutečňovaná forma spolupráce firem (v %) se základními školami

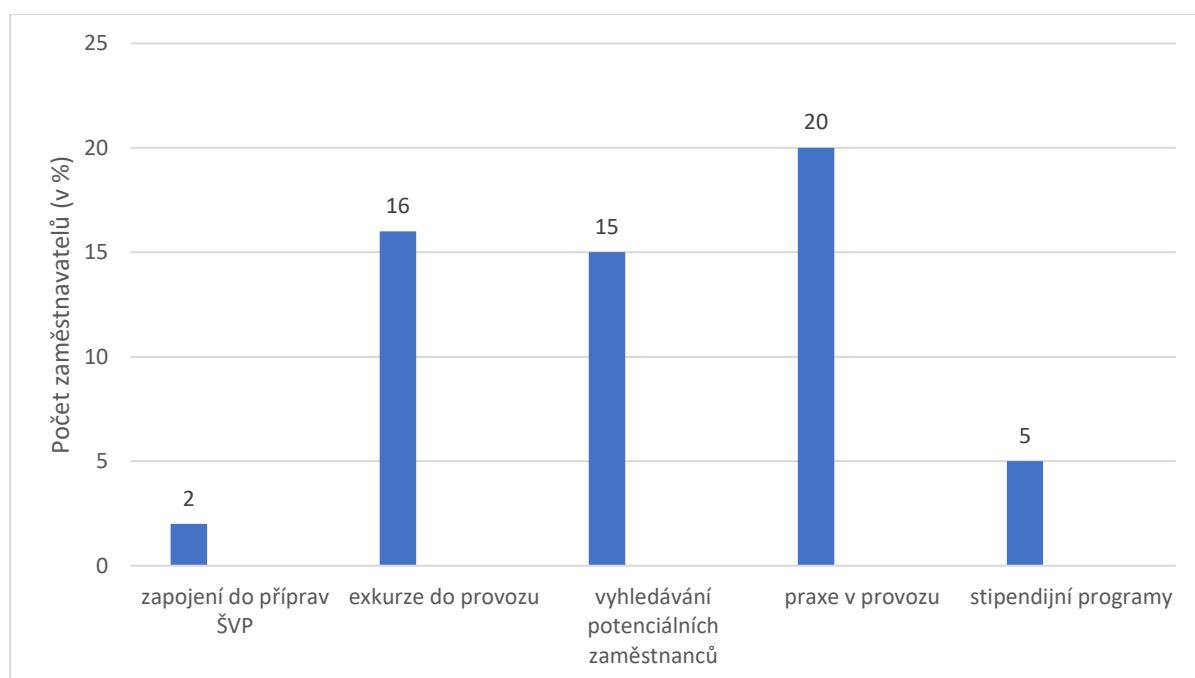
Spolupráce mezi lokálními firmami a středními odbornými učilišti se zde odehrávala v mnohem větší míře, než tomu bylo u základních škol a místních firem. Z informací, které jsou znázorněny v dalším grafu, je možné vyvodit, že nejvíce dotázaných podniků Plzeňského kraje studentům odborných učilišť poskytovalo praxi ve firemní provozovně (26 %). Dalších více než 20 % místních zaměstnavatelů poskytovalo studentům odborných učilišť exkurze do svých provozoven. 17 % firem si pak z jejich řad vybíralo přímo nové potenciální zaměstnance. Jiné formy spolupráce mezi sledovanými subjekty nebyly tak výrazné. Několik málo podniků se v tomto kraji podílelo na tvorbě školního vzdělávacího programu pro střední odborná učiliště nebo studentům poskytovalo stipendijní programy (4 respektive 8 %).

Graf 16: Uskutečňovaná forma spolupráce firem (v %) se středními odbornými učilišti

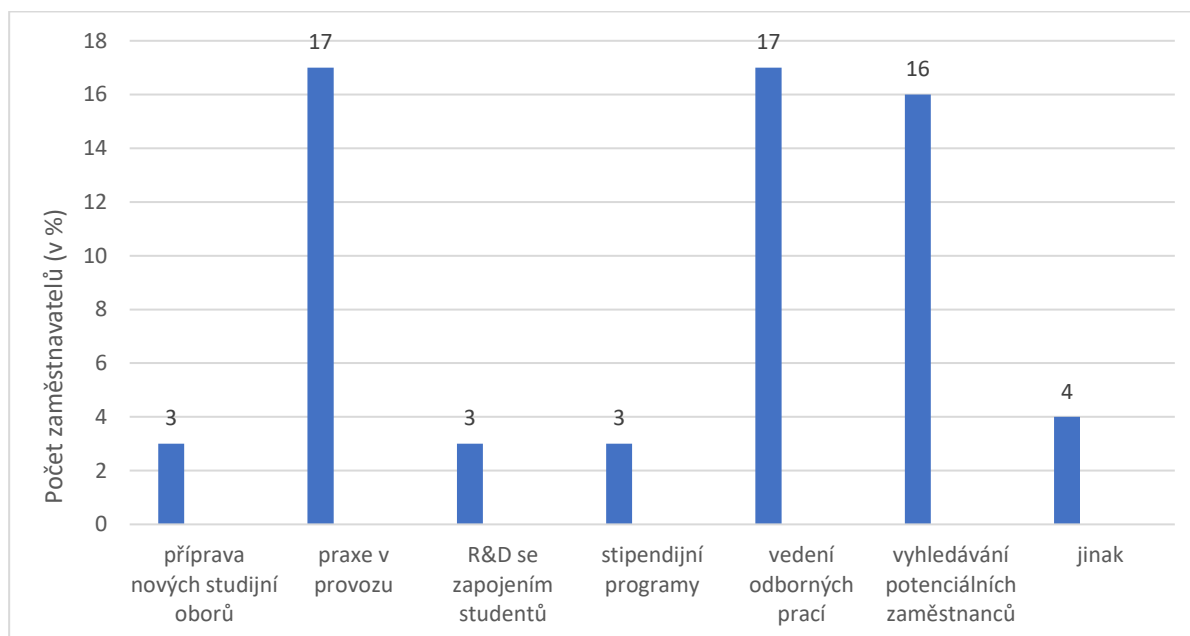
I u středních odborných škol nebo gymnázií byl ze strany místních zaměstnavatelů o něco větší zájem o spolupráci. 20 % zdejších zaměstnavatelů poskytovalo studentům středních odborných škol nebo gymnázií Plzeňského kraje praxi v provozovně. Dalších necelých 20 % zdejších podniků studentům umožňovalo navštívit jejich provozovny formou exkurze. Totožné množství zdejších společností si z řad absolventů středních odborných škol či gymnázií vybíralo přímo nové potenciální zaměstnance. Nejméně častou formu spolupráce mezi firmami a vzdělávacími institucemi tohoto typu (stejně jako u ostatních) patřilo zapojení podniků do tvorby školního vzdělávacího programu a poskytování stipendijního programu (2 % respektive 5 %).

Graf 17: Uskutečňovaná forma spolupráce firem se středními odbornými školami a s gymnázii

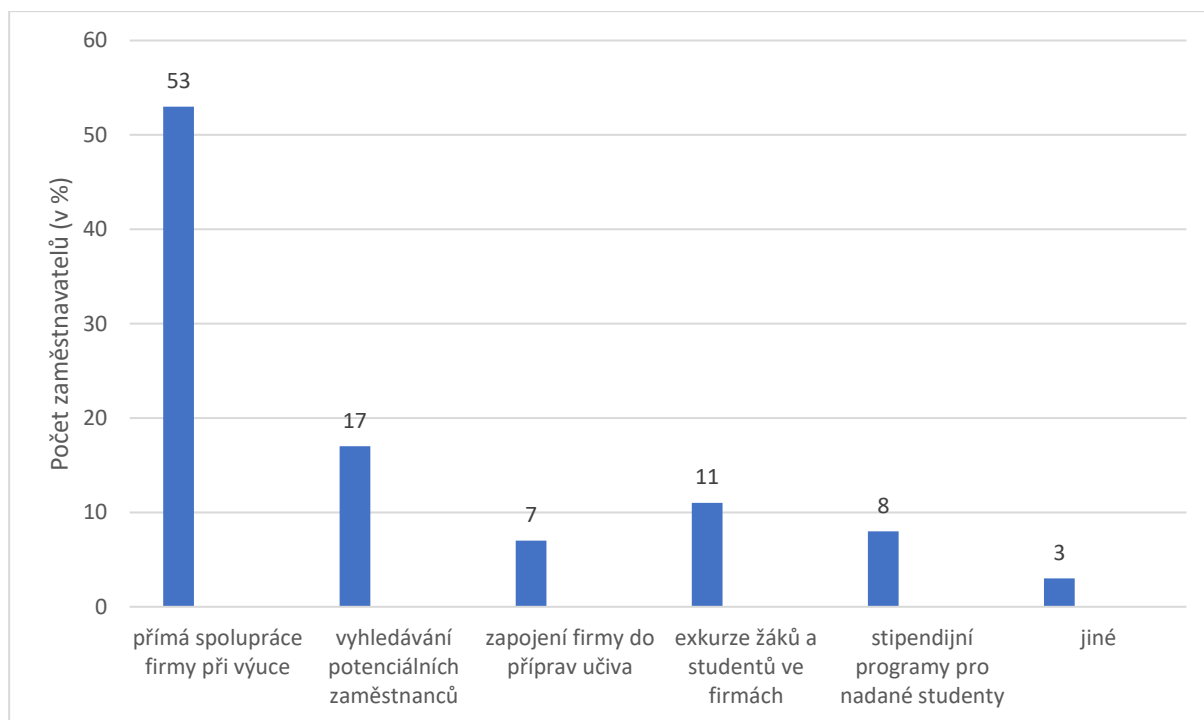
Z hlediska spolupráce zaměstnavatelů Plzeňského kraje a lokálních univerzit necelých 20 % zaměstnavatelů studentům vysokých škol poskytovalo praxi v provozovně nebo si z nich vybírali potenciální nové zaměstnance. Stejný podíl podniků studentům místních univerzit poskytoval vedení odborné práce. V minimální míře se firmy do spolupráce s univerzitami zapojovaly formou stipendijních programů a přípravy nových studijních oborů, nebo formou zapojení se do výzkumu a vývoje (R & D). Tyto druhy spolupráce preferovala pouze 3 % dotázaných zaměstnavatelů z Plzeňského kraje.

Graf 18: Uskutečňovaná forma spolupráce firem (v %) s vysokými školami či univerzitami

Jiná otázka průzkumu pak reflektovala účinnost spolupráce škol a firem v konkrétních tématech. Nejvíce účinné formy spolupráce byly následující: přímá forma spolupráce, například praxe v podnikových provozovnách (více než polovina společností). Pouze necelých 20 % firem vidí jako účinné vyhledávat v řadách studentů potenciální nové zaměstnance. Okolo 10 % firem pak preferuje poskytovat studentům vzdělávacích institucí exkurze do svých provozoven. Necelých 10 % podniků vnímá význam zapojení do příprav školního vzdělávacího programu a či přidělovalo stipendium.

Graf 19: Zhodnocení účinnosti formy spolupráce se vzdělávacími institucemi (s cílem vychovat absolventy připravené pro pracovní trh)

5 SHRNUTÍ A DOPORUČENÍ S DŮRAZEM NA SPOLUPRÁCI ŠKOL (ZVLÁŠTĚ ZÁKLADNÍCH) A ZAMĚSTNAVATELŮ

5.1 Pohled respondentů na současný trh práce

Jednoznačně pozitivním závěrem, a ve srovnání s ostatními kraji i nejvíce překvapujícím, je fakt, že více než 30 % zaměstnavatelů z Plzeňského kraje hodnotí připravenost absolventů škol pro výkon zaměstnání jako dobrou. Zde je třeba upozornit, že v jiných krajích se tato hodnota pohybuje v jednotkách procentních bodů.

Přes výše uvedený závěr respondenti velmi často u absolventů postrádají praktické dovednosti, odborné, technické ale i obecné znalosti. Zaměstnavatelé také často postrádali jazykovou vybavenost, morálku a chuť pracovat. Zdejší společnosti pak nejvíce postrádají zaměstnance na pozice technických a odborných pracovníků, montérů či na pozice pracovníků/obsluhy strojů a zařízení. Zájem byl také o specialisty a řemeslníky.

Poměrně velké množství firem z Plzeňského kraje, které se účastnily průzkumu, proto přiznalo, že jsou nuceny investovat finanční, ale i materiální zdroje do rozvoje pracovníků. Tento rozvoj probíhá formou rekvalifikací a odborných příprav buďto zaměstnanců stávajících nebo nových. Na druhou stranu finanční prostředky, které do procesů spojených s přípravou nových zaměstnanců místní podniky investovaly, nebyly v % vysoké. Většina z místních společností totiž do kurzů rekvalifikace a odborných příprav investovala do 5 % mzdových nákladů. Větší investování finančních prostředků bylo výjimkou.

Hlavním zdrojem společností pro financování procesů rekvalifikace a odborné přípravy byly vlastní finanční zdroje. Zajímavým výsledkem průzkumu je, že jako další zdroje firmy takřka shodně uvádí úřad práce i fondy EU, což je odlišné od ostatních krajů, kdy na druhém místě vždy jasně figurují finance z úřadu práce.

Pozitivní rovněž je, že v Plzeňském kraji má většina základních škol všeobecný přehled o dění na trhu práce nebo ho dokonce průběžně sleduje. Pouze 20 % škol dění na trhu práce nesleduje vůbec.

Zároveň takřka třetina škol sleduje a považuje za doklad úspěšného vzdělávání uplatnění svých absolventů na trhu práce, tato hodnota opět převyšuje výsledky průzkumu v jiných krajích ČR. Přesto je třeba zdůraznit, že další formy sledování (úspěšnost na SŠ, informace od rodičů) hrají významnější úlohu.

Naopak negativem je, že velmi málo základních škol vnímá význam spolupráce se Svazem průmyslu a dopravy ČR nebo agenturou CzechInvest.

5.2 Spolupráce ve formátu zřizovatelé – základní školy – firmy

Z celého sledovaného souboru firem Plzeňského kraje je zřejmé, že nejvíce z nich spolupracuje se středními odbornými školami či gymnázii a dále také s odbornými učilišti. Přibližně stejně vysoká míra spolupráce je i s místními VŠ, což je dáno zejména silným postavením ZČU v regionu a její provázaností s firemním sektorem. Vůbec nejmenší byla pak ale spolupráce mezi podniky a lokálními základními školami, se kterými spolupracoval jen zlomek zdejších zaměstnavatelů.

Pokud byla místními podniky spolupráce s lokálními vzdělávacími zařízeními jakékoli úrovně zvolena, jednalo se o spolupráci různého typu (od poskytování praxí v podnikových provozovnách až po exkurze či další pracovní spolupráci). V případě dalších vzdělávacích zařízení (odborná učiliště a

odborné střední školy a gymnázii), tak i zde platilo to, že nejčastěji zaměstnavatelé studentům nabízeli praxi v provozovnách, exkurze a vybírali si z jejich řad potenciální nové zaměstnance. V některých ojedinělých případech byly studentům poskytovány stipendijní programy.

Základním školám byly partnery pro spolupráci povětšinou střední školy, ale také externí subjekty typu úřadů práce. Nejčastějším externím kooperačním partnerem je škole zřizovatel, přesto školní vzdělávací program, dle kterého je výuka plánována, organizována a hodnocena, není konzultován s externími subjekty, nebo pouze minimálně. Tento program je téměř vždy zpracováván lidmi z prostředí školy, tedy pedagogickým sborem, pověřeným pedagogem a dalšími, kteří sestaví školní vzdělávací program dle rámcového vzdělávacího programu. Velmi málo se do přípravy zapojují externí subjekty (např. rodiče či firmy). Drtivá většina školních zařízení využívala k tvorbě ŠVP vlastní koncepce.

Co se týče bariér, které vzdělávacím institucím, zaměstnavatelům a jiným externím subjektům, např. zřizovatelům, bránily v různých formách spolupráci, nejčastěji se jednalo o nedostatek času a o finanční nákladnost. Dotazované základní školy také často zmiňovaly nezáměr o spolupráci ze strany zaměstnavatelů. Pokud však spolupráce mezi firmami a základními školami Plzeňského kraje probíhala, většinou měla formu exkurzí ve firemních provozovnách a také ze strany firem vybírání si potenciálních nových zaměstnanců z řad absolventů. Další druhy spolupráce jsou minimální.

5.3 Doporučení a navrhovaná opatření

Na základě získaných dat lze navrhnout obecná i konkrétní doporučení a opatření, která povedou k harmonizaci poptávky a nabídky trhu práce a jejich souladu.

5.3.1 Doporučení v oblasti koordinace souladu potřeb trhu práce a vzdělávání především na úrovni ZŠ

Jako i v jiných oblastech lidského života je dlouhodobě prokázáno, že nejefektivnějších výsledků lze dosáhnout vzájemnou spoluprací všech aktérů tak, aby žádný z nich nebyl upozaděn a byly naplněny potřeby všech ideálně rovnou měrou. Aktérem vzdělávání je ovšem velké množství subjektů a o budoucím uplatnění jedince na trhu práce rozhodují nejen vnější hybatelé ale i vnitřní motivace jedince. Dlouhodobě se v České republice vede spor o to, do jaké míry řídit, či neřídit volbu jedince ohledně jeho budoucího povolání. Na jedné straně stojí systém „umístěnek“, na druhé straně absolutní svobodná volba. Z výsledků analýzy poptávky a nabídky trhu práce ovšem vyplývá, že pakliže chceme dosáhnout lepší optimalizace a souladu, je jisté nasměrování budoucích pracovníků třeba.

V rámci možných doporučení pro Plzeňský kraj lze na základě výše nabídnuté analýzy formulovat následující:

- Vzhledem k faktu, že v mnoha směrech je situace v oblasti vzdělávání a jeho napojení na trh práce v Plzeňském kraji velmi dobrá a ve srovnání s dalšími kraji ČR respondenty hodnocena nejvíce pozitivně, tak hlavním doporučením je pokračovat ve stávajících přístupech a řešeních, respektive se je nadále zkvalitňovat.
- Mezi zaměstnavateli je třeba podpořit význam vnímání základních škol, jelikož právě zde se formuje základní povědomí žáků o tom, co která profese přináší, jaká je její společenská potřeba a role, a jelikož právě zde se formuje další směřování žáka.
- Ze strany škol je třeba poskytnout větší prostor při výuce napojení na externí svět, potažmo konkrétně na trh práce, tak aby nebyly naplněny pouze školní vzdělávací programy, ale aby byli absolventi školy opravdu připraveni na budoucí začlenění se do pracovního procesu. V konkrétní rovině je třeba více externích subjektů zapojit do přípravy ŠVP.
- Základním školám doporučujeme více využít aktivit a kontaktů Svazu průmyslu a dopravy v ČR a také Agentury CzechInvest, neboť jejich vzájemné propojení je doposud v kraji poměrně malé a školy nevnímají potenciál této spolupráce.

5.3.2 Doporučení v oblasti polytechnického a přírodovědeckého vzdělání

Ačkoli součástí analýzy nebylo specificky zaměřené šetření na oblast polytechnického a přírodovědného vzdělávání, vzhledem k faktu, že se jedná o obecně velmi diskutovanou oblast, dovolíme si vyjádřit na základě získaných obecnějších zjištění následující doporučení.

- Na převážné většině základních škol Plzeňského kraje probíhá prakticky orientovaná výuka ve specializovaných učebnách, jako jsou „dílny“, „pozemky“, atd. Doporučujeme zavést prakticky orientovanou výuku na všech ZŠ a rozšířit ji i mimo specializované učebny a vybrané předměty.
- Dle vyjádření zaměstnavatelů chybí nejvíce právě zaměstnanci technických a odborných profesí, zaměstnanci obsluhující specializované stroje, a podobní. Doporučujeme provést kvalitní predikci, zda tomu tak bude i v budoucnosti s očekávanou automatizací mnoha odvětví. V případě, že se v dlouhodobém horizontu bude jevit stále zvýšená potřeba polytechnického a přírodovědného vzdělávání jako je tomu nyní, je úkolem firem tuto potřebu jasně nadefinovat a sdělit vzdělávacím institucím (ve všech úrovních) vzdělávání, aby mohly školy adekvátně reagovat. Zároveň se ale také do procesu výchovy a rozvoje budoucích zaměstnanců aktivně zapojit, stejně tak jako by se do tohoto procesu měly zapojit výrazněji i další subjekty (zřizovatelé, rodiče, svazy, agentury, obce atd.)

6 VYUŽITÉ ZDROJE

Groot, W., van den Brink, H., M. (2000): Overeducation in the Labor Market: a Metaanalysis. *Economics of Education Review*, 19(2), s. 149–158.

Chevalier, A., Lindley, J. (2009): Overeducation and the skills of UK graduates. *Journal of the Royal Statistical Society Series A*, 172(2), s. 307–337.

Konečný, O., Podhorná, A., Hlaváčková, T., Novák, P. (2016): Attracting Pupils and Students to Natural Sciences: Challenges in Higher Education on the Example of Science Learning Centre Bioskop Masaryk University (Brno, the Czech Republic). *Journal of Education Culture and Society*. 2016. 6(2), s. 408-423.

Národní vzdělávací fond (2010): Sladování nabídky vzdělávání s potřebami trhu práce – analyticko-koncepční studie. Národní ústav odborného vzdělávání v Praze, 35 s.

7 SEZNAM GRAFŮ

Graf 1: Působnost ZŠ participujících v průzkumu dle velikostní kategorie obce (v %).....	8
Graf 2: Přístupy ZŠ k informacím o trhu práce	9
Graf 4: Podíl ostatních osob na sestavování ŠVP ZŠ (v %).....	12
Graf 5: Způsob sestavování ŠVP ZŠ (v %).....	13
Graf 6: Využití informačních zdrojů při sestavování ŠVP ZŠ (v %)	14
Graf 7: Používání specializovaných učeben v ZŠ (v %).....	15
Graf 8: Témata výuky na ZŠ (v %)	16
Graf 9: Další partneři základních škol v Plzeňském kraji	17
Graf 10: Partneři spolupracující se ZŠ ze strany místních zaměstnavatelů dle odvětví.....	18
Graf 11: Bariéry v rozvoji spolupráce ZŠ s místními firmami (v %).....	18
Graf 12: Naplnění nároků zaměstnavatelů na absolventy	20
Graf 13: Investice zaměstnavatelů do odborné přípravy či rekvalifikace nových zaměstnanců dle výše prostředků, v % mzdových nákladů.....	22
Graf 14: Zdroje investic do odborné přípravy či rekvalifikace nových zaměstnanců dle velikostní kategorie podniků podle počtu zaměstnanců.....	23
Graf 15: Spolupráce firem se vzdělávacími institucemi	23
Graf 16: Uskutečňovaná forma spolupráce firem (v %) se základními školami	24
Graf 17: Uskutečňovaná forma spolupráce firem (v %) se středními odbornými učiteli	25
Graf 18: Uskutečňovaná forma spolupráce firem se středními odbornými školami a s gymnázii.....	25
Graf 19: Uskutečňovaná forma spolupráce firem (v %) s vysokými školami či univerzitami	26
Graf 20: Zhodnocení účinnosti formy spolupráce se vzdělávacími institucemi (s cílem vychovat absolventy připravené pro pracovní trh)	27

8 SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Vyhodnocení úspěšnosti/kvality poskytnutého vzdělávání žákům školy	9
Tabulka 2: Podíly zapojení pověřených osob a kolektivů do sestavování ŠVP	11
Tabulka 3: Vybrané předměty vyučující vzdělávací oblasti „Člověk a svět práce“, „Informační a komunikační technologie“ a „Člověk a příroda“ (v %)	15
Tabulka 4: Oblasti pravidelné spolupráce ZŠ se zřizovateli dle počtu obyvatel obce působnosti ZŠ (v %)	16
Tabulka 5: Velikostní kategorie podniků účastnících se průzkumu dle sektorů/odvětví (absolutní hodnoty)	20
Tabulka 6: Chybějící profese na trhu práce podle zúčastněných podniků (dle jejich velikostních kategorií)	21

